

Archeologienota

Schilde, Turnhoutsebaan

Deel 1: Verslag van Resultaten

Titel

Archeologienota Schilde, Turnhoutsebaan. Deel 1: Verslag van Resultaten

Auteur

Alice-Jan Hellinx

Erkende archeoloog

BAAC Vlaanderen bvba
OE/ERK/Archeoloog/2015/00020

BAAC-Projectnummer

2022-0687

Plaats en datum

Gent, 12 september 2022

Reeks en nummer

BAAC Vlaanderen Rapport 2257
ISSN 2033-6896

Wettelijk depot

KBR

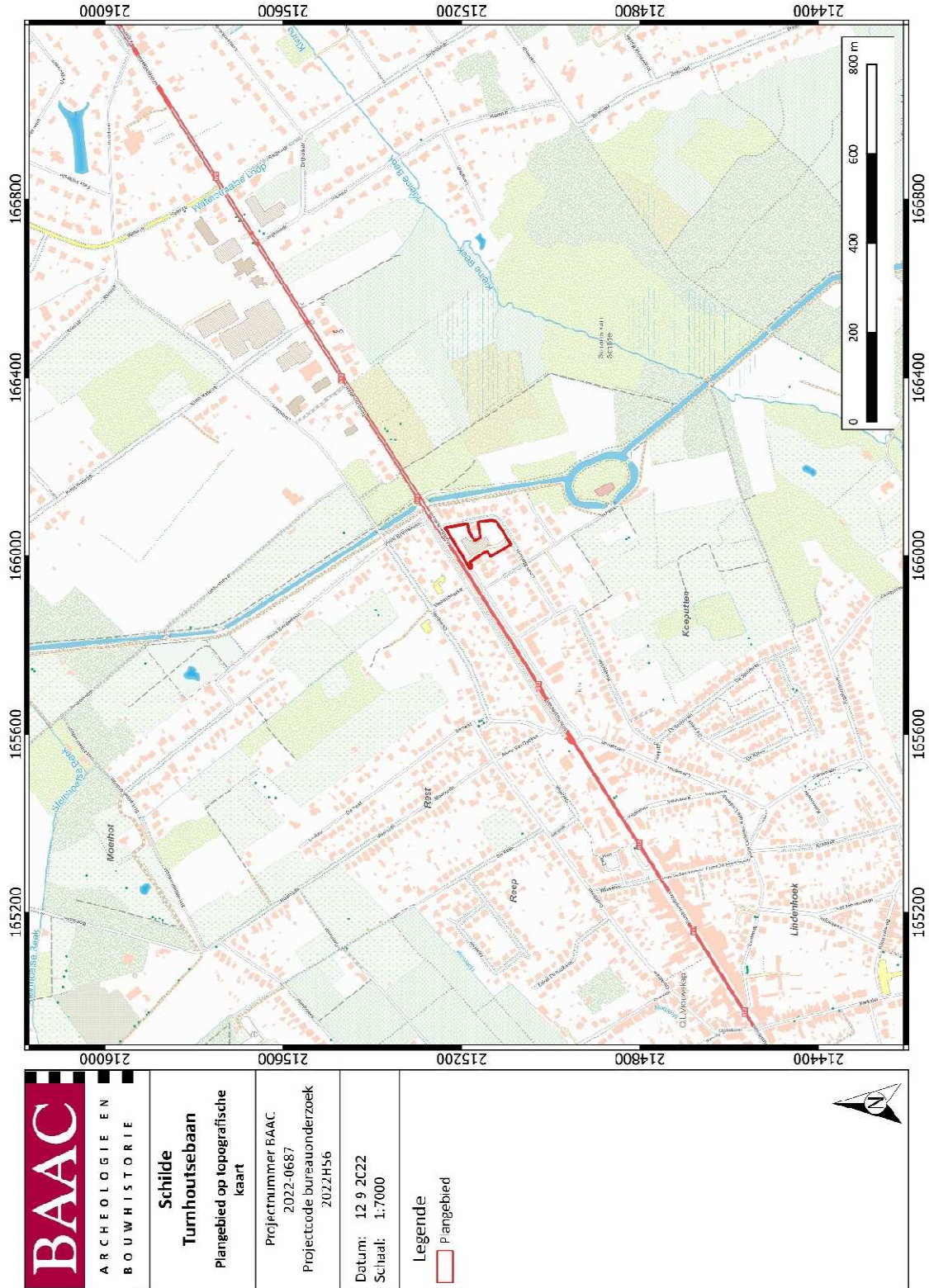
Inhoud

1	Beschrijvend gedeelte.....	1
1.1	Administratieve gegevens.....	1
1.2	Juridisch kader en onderzoektraject	4
1.3	Aanleiding	4
1.4	Huidige situatie en geplande werken	5
1.4.1	Huidige situatie	5
1.4.2	Geplande werken en bodemingrepen	6
1.5	Randvoorwaarden.....	12
2	Bureauonderzoek	13
2.1	Werkwijze en strategie	13
2.1.1	Onderzoeksdoelstelling	13
2.1.2	Onderzoeksvragen	13
2.1.3	Methoden en technieken.....	13
2.2	Assessment	15
2.2.1	Landschappelijk kader	15
2.2.2	Historisch kader	23
2.2.3	Cartografische bronnen	23
2.2.4	Orthofotografische bronnen	28
2.2.5	Archeologisch kader	32
2.3	Synthese onderzoeksresultaten.....	36
2.3.1	Datering en interpretatie onderzoeksterrein	36
2.3.2	Archeologische verwachting.....	36
2.3.3	Syntheseplan	37
2.4	Besluit.....	39
2.4.1	Potentieel op kennisvermeerdering.....	39
2.4.2	Afweging noodzaak verder vooronderzoek.....	39
3	Samenvatting	40
4	Lijsten.....	41
4.1	Figurenlijst.....	41
4.2	Plannenlijst.....	41
4.3	Tabellenlijst	41
5	Bibliografie	42

1 Beschrijvend gedeelte

1.1 Administratieve gegevens

Naam site	Schilde, Turnhoutsebaan		
Ligging	Turnhoutsebaan 472-476, gemeente Schilde, provincie Antwerpen		
Kadaster	Schilde, Afdeling 2, Sectie B, Percelen 465E5, 465G5 en openbaar domein		
Coördinaten	Noordwest:	x: 165974,33	y: 215231,17
	Noordoost:	x: 166080,49	y: 215231,17
	Zuidwest:	x: 165974,33	y: 215089,45
	Zuidoost:	x: 166080,49	y: 215089,45
Oppervlakte plangebied	7.760 m ²		
Oppervlakte geplande ingrepen	2.410 m ²		
Kartering gewestplan	Woongebieden (0100)		
Projectnummer BAAC Vlaanderen	2022-0687		
Bureauonderzoek	Projectcode	2022H56	
	Erkende archeoloog	BAAC Vlaanderen bvba (Erkenningsnummer: OE/ERK/Archeoloog/2015/00020)	
	Betrokken actoren	Alice-Jan Hellinx (archeoloog)	
	Betrokken derden	/	

Plan 1: Plangebied op topografische kaart¹ (digitaal; 1:10.000; 12/09/2022)

¹ AGIV 2022j

Plan 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB)² (digitaal; 1:250; 12/09/2022)

² AGIV 2022b

1.2 Juridisch kader en onderzoektraject

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Het doel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen of, indien dit niet kan, het formuleren van maatregelen voor vervolgonderzoek waarbij het erfgoed *ex situ* wordt behouden.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen worden vernietigd, is een archeologisch onderzoek nodig. In eerste instantie wordt een **bureauonderzoek** uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het plangebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het plangebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het plangebied, kan het aangewezen zijn de gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren te onderzoeken middels een landschappelijk bodemonderzoek, een veldkartering en/of een geofysisch onderzoek. Deze onderzoeken maken alle deel uit van het **vooronderzoek zonder ingreep in de bodem**. Indien op basis van de resultaten van alle nodige facetten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem niet voldoende informatie verzameld kan worden om een onderbouwde uitspraak te doen aangaande de beslissing tot behoud *in situ*, vrijgave of opgraving van het terrein, moet in een volgende fase een vooronderzoek met ingreep in de bodem worden uitgevoerd.

Het doel van het eventueel **vooronderzoek met ingreep in de bodem** is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. De hiervoor aangewezen methoden zijn archeologische boringen, proefputten en/of proefsleuven. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om een eventuele site *in situ* te behouden of, indien dit niet kan, het opstellen van een programma van maatregelen voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen) in de vorm van een opgraving. Het vooronderzoek is uitgevoerd conform de Code van Goede Praktijk 4.0.

1.3 Aanleiding

Naar aanleiding van een aanvraag bij een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologienota opgemaakt. Op het terrein zal door de initiatiefnemer een drastische renovatie van een bestaande supermarkt met een aanbouw en de uitbreiding van de parking gerealiseerd worden. De geplande werken impliceren aanzienlijke bodemingrepen (de gedeeltelijke afbraak van de huidige winkel, de aanbouw van nieuwe delen en de heraanleg van de parking) die qua omvang een directe bedreiging kunnen betekenen voor potentieel aanwezig archeologisch erfgoed. Eens het archeologisch bodemarchief aangetast of vernield wordt, betekent dit een onomkeerbaar informatieverlies.

De totale oppervlakte van het plangebied *Schilde, Turnhoutsebaan* bedraagt ca. 7.760 m², de geplande bodemingrepen hebben een oppervlakte van 2.410 m². Het plangebied valt buiten een beschermde archeologische site, ligt niet in een archeologisch vastgestelde zone en komt niet voor op de kaart met gebieden waarin geen archeologische waarden (meer) te verwachten zijn (GGA, gebieden geen

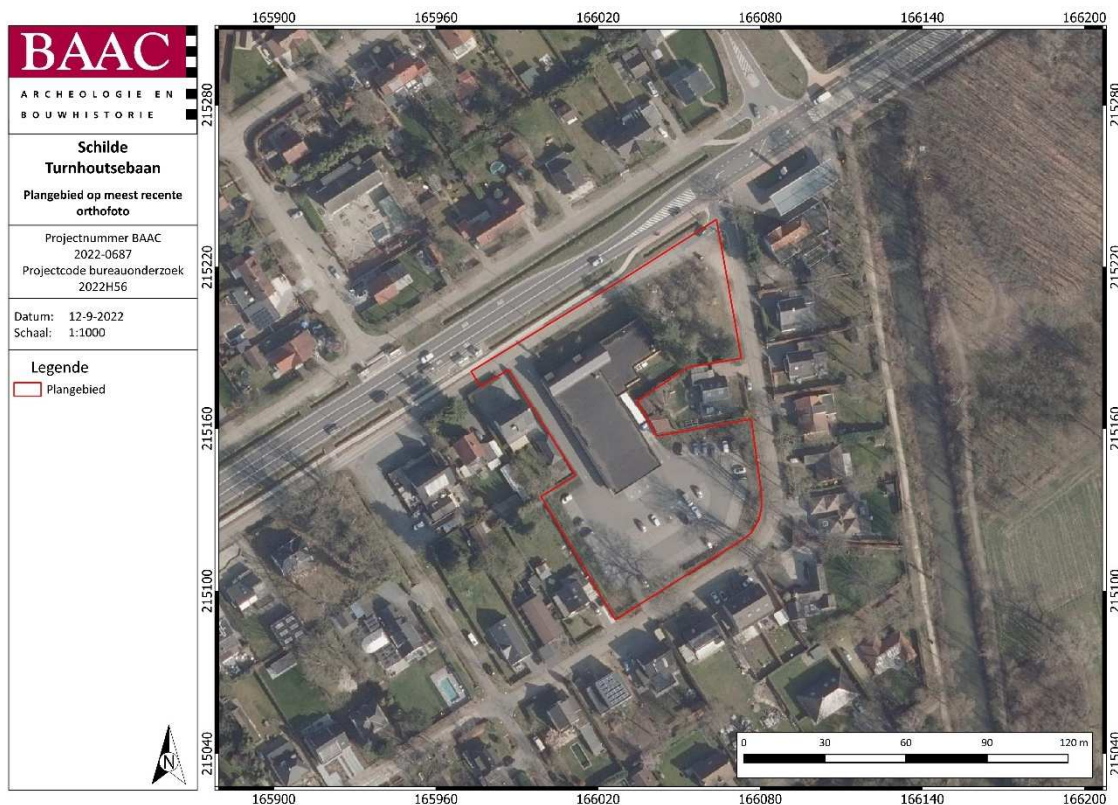
archeologie).³ Daarnaast werden voor het plangebied en de directe omgeving geen waarden voor 'beschermde onroerend erfgoed' opgenomen in het Geoportaal.

Aangezien het plangebied in woongebieden ligt, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen, waarop de vergunning betrekking heeft 7.760 m² bedraagt en de totale oppervlakte van de bodemingreep 1.000 m² of meer bedraagt, is volgens het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 een archeologienota vereist. Deze archeologienota, waarvan akte genomen door het agentschap Onroerend Erfgoed, wordt bij de omgevingsvergunningsaanvraag gevoegd.

1.4 Huidige situatie en geplande werken

1.4.1 Huidige situatie

Het plangebied ligt in het oosten van de gemeente Schilde, de nabije omgeving is bebouwd. Centraal binnen de betrokken percelen bevindt zich het gebouw van een supermarkt. Ten noorden ervan loopt een openbare weg met fietspad. De weg en de berm tot aan het fietspad maken deel uit van de zone met geplande werken. Het fietspad zelf is geen onderdeel van de werkzone. Ten zuiden van de supermarkt ligt de verharde parking, omgeven door enkele groenstroken. De op- en afrit van de parking loopt langs de winkel naar de noordelijk gelegen baan. In het noorden van het plangebied is ten slotte een braakliggend perceel aanwezig.

Plan 3: Plangebied op meest recente orthofoto⁴ (digitaal; 1:1; 12/09/2022)

³ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2022

⁴ AGIV 2022g

1.4.2 Geplande werken en bodemingrepen

Algemeen

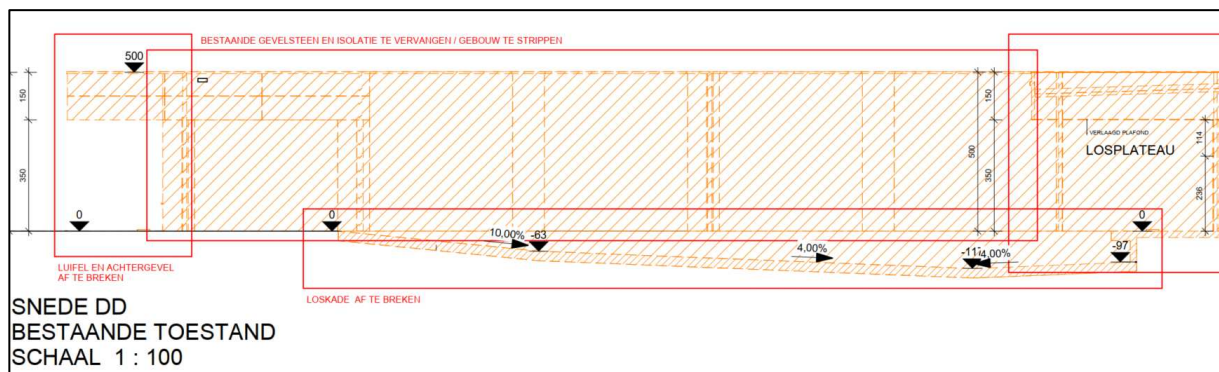
De opdrachtgever plant op het terrein de drastische renovatie van een bestaande supermarkt, hierbij zal ook een uitbreiding van de parking gerealiseerd worden. De geplande werken impliceren aanzienlijke bodemingrepen. Hierbij worden eventueel in het plangebied aanwezige archeologische waarden mogelijk vernietigd. De aard en omvang van de ingrepen worden hieronder beschreven.

RENOVATIE GEBOUW

Het centrale gedeelte van de bestaande winkel blijft behouden. Het gebouw wordt gestript en de bestaande gevelsteen en isolatie worden vervangen (Figuur 1). In de verkoopruimte zal het bestaande verlaagd plafond verwijderd worden. Het zadeldak dat een deel van het gebouw bedekt zal aangepast worden. Deze renovatiewerken brengen geen graafwerkzaamheden met zich mee.

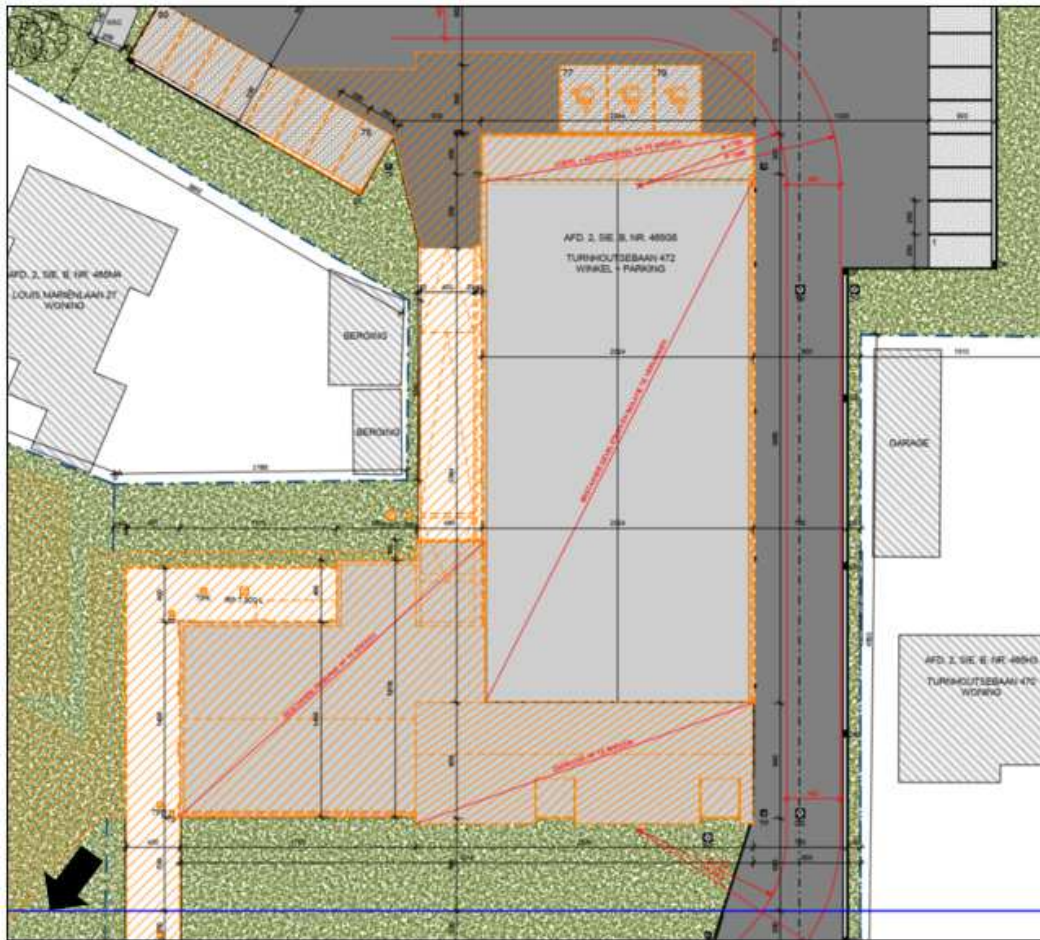
Aan de zijde van de parking zullen de bestaande luifel en achtergevel afgebroken worden, ook een deel van de bestaande parking wordt opgebroken. Het gebouw wordt hier ca. 250 m² uitgebreid en er zal een nieuwe luifel opgebouwd worden.

In het noorden wordt de bestaande reserve met dienstlokalen afgebroken en ook de loskade wordt opgebroken. De bestaande loskade ligt op het diepste punt ca. 1,2 m onder het maaiveld (Figuur 2). De nieuwe reserve wordt uitgebreid maar komt op dezelfde locatie (ca. 530 m²). De loskade wordt aan de andere zijde, onmiddellijk bereikbaar via het noorden, ingericht. De nieuwe loskade kent dezelfde structuur als de oude en wordt maximaal 1,2 m onder het maaiveld ingeplant.

Figuur 1: Doorsnede bestaande toestand met af te breken structuren in oranje (oa. achtergevel en loskade)⁵

⁵ Plan aangebracht door initiatiefnemer

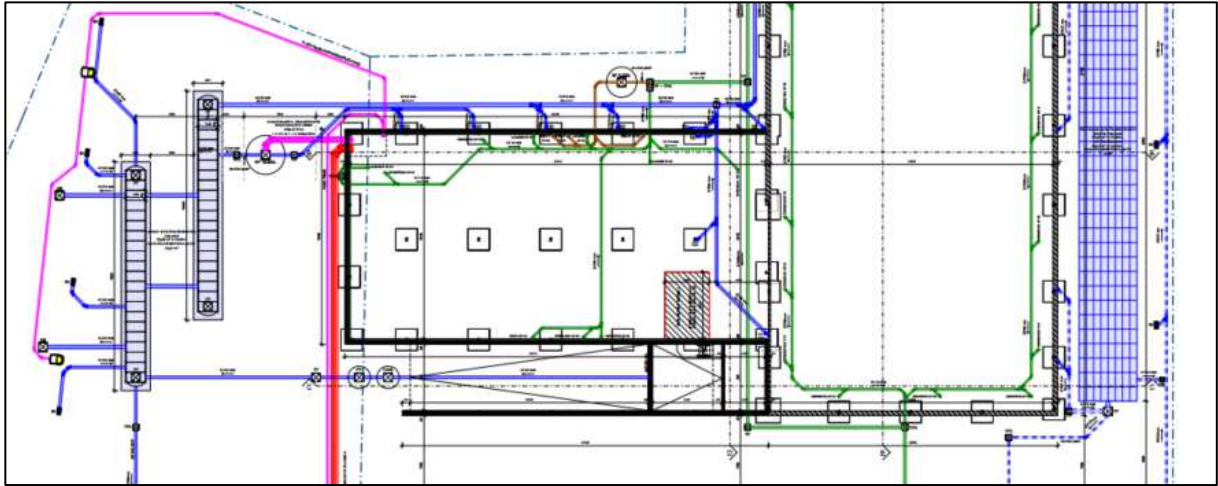

Figuur 2: Uitsnede bestaande toestand, met centraal het te behouden gebouw (grijs) en rondom af te breken gebouwen (oranje)⁶

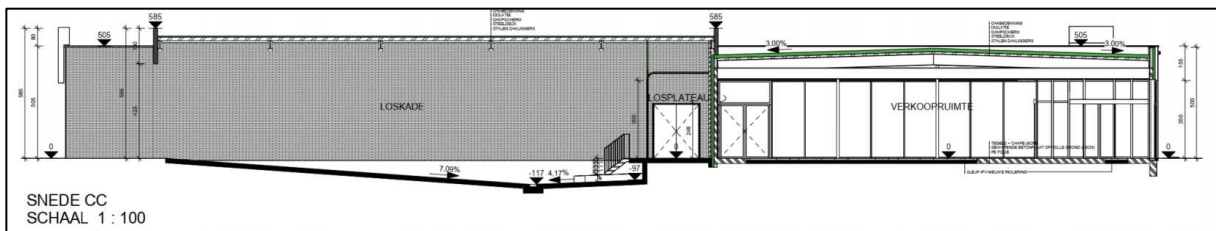
De vloer in de winkel is opgebouwd uit 8 cm tegels met chape, vervolgens een 15 cm gewapende betonplaat op volle grond en ten slotte PE folie. De bestaande funderingen bestaan uit een metselwerk en reiken maximaal 70 cm onder het maaiveld. In de nieuwe delen zullen de vloeren en de funderingen gelijkaardig opgebouwd worden, met als enige verschillen een betere isolatie en dat de funderingen uit gewapend beton zullen bestaan. De verstoringsdieptes blijven gelijk.

Het bestaand infiltratiebekken onder de oprit blijft behouden, binnen het braakliggend perceel zal onder de verharding een nieuw infiltratiebekken van ca. 1,2 m hoogte voorzien worden. De bestaande regenwaterput wordt uitgebroken en vervangen door een nieuwe naast de reserve. Hier zullen ook een aantal septische putten voorzien worden. Zowel onder de te behouden als de nieuwe gebouwen zullen rioleringen aangelegd worden. Hiervoor worden enkele sleuven in de vloer van de bestaande bebouwing getrokken. De nieuwe rioleringen zullen niet dieper reiken dan de huidige (Figuur 3).

⁶ Plan aangebracht door initiatiefnemer

Figuur 3: Uitsnede nieuwe toestand, met links nieuw infiltratiebekken (blauw) en centraal nieuwe reserve met funderingen in gewapend beton (zwart) en aanleg rioleringen⁷

Figuur 4: Doorsnede van de toekomstige inplanting (oa. loskade)⁸

PARKING EN WEGENIS

De op- en afrit van de supermarkt en een groot deel van de parking in het zuiden blijven behouden. Slechts een klein deel van de parking wordt heraangelegd. Hierbij wordt ruimte gemaakt voor nieuwe parkeerplaatsen. De bodemingrepen die bij de herinrichting horen, zullen niet dieper reiken dan de huidige verstoringdiepte van de parking.

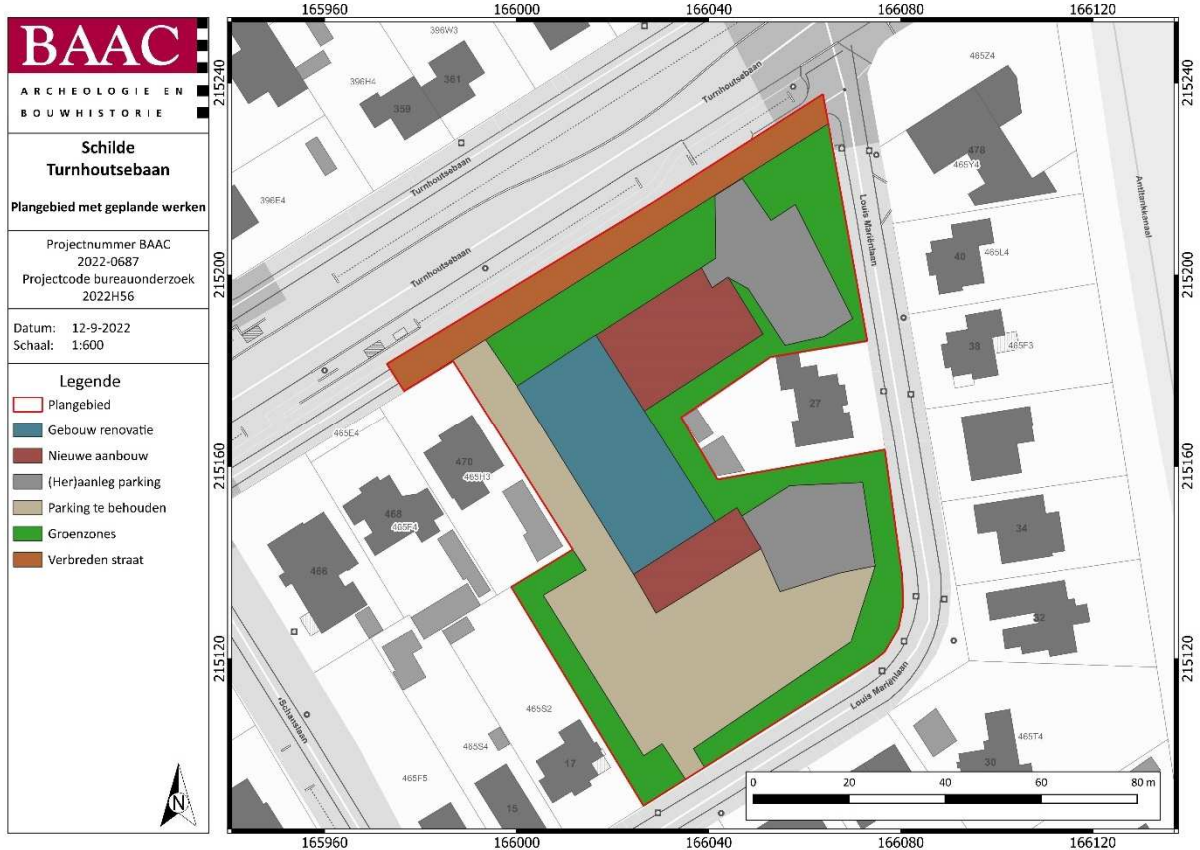
Ter hoogte van het braakliggend perceel in de noordelijke hoek wordt een nieuwe strook verharding aangelegd, om zo de loskade te kunnen bereiken. Daarnaast liggen hier enkele nieuwe parkeerplaatsen. De verstoringdiepte van deze ingrepen bedraagt ca. 50 cm onder het maaiveld.

De parallelweg Turnhoutsebaan, horende bij de gewestweg N12 zal plaatselijk binnen dit project ook verbreed en heraangelegd worden. De bestaande baan is een betonbaan, in de nieuwe vorm betreft het een weg in asfalt. Deze ingrepen zorgen niet voor bijkomende verstoringen. De riolering en de nutsvoorzieningen onder de straat zullen verplaatst worden naar de berm van de rijweg. Het bestaande fietspad in beton met de grachten, een deel van de zachte berm en de bomen tussen beide banen blijven behouden.

Rondom de parking en verhardingen worden plaatselijk de groenstroken opnieuw aangelegd. Dit zorgt voor een impact van maximaal 15 cm onder het maaiveld. De aanwezige bomen blijven hierbij behouden.

⁷ Plan aangebracht door initiatiefnemer

⁸ Plan aangebracht door initiatiefnemer

Plan 4: Plangebied met aanduiding geplande werken per zone, weergegeven op het GRB⁹ (digitaal; 1:250; 12/09/2022)

REEDS GEKENDE VERSTORINGEN

Bij de aanleg van het huidige gebouw van de supermarkt werd het bodemarchief reeds grondig verstoord. Deze verstoring bevindt zich ter hoogte van het volledige bestaande gebouw en reikt meer dan 1 m diep. Foto's ten tijde van de uitgraving voor de bouw tonen een verstoring tot minstens op de C horizont (Figuur 5). Ter hoogte van en rondom de rioleringen en diepere structuren zoals de regenwaterput en het infiltratiebekken is de bodem waarschijnlijk reeds dieper verstoord. Ter hoogte van de parking zal door de bouwwerken aan de winkel en de aanleg van verhardingen ook reeds een deel van het bodemarchief verstoord zijn. De bestaande straat zal eveneens bij de aanleg ervan ook een deel van de bodem vergraven hebben.

⁹ AGIV 2022b

Figuur 5: Foto van uitgravingen voor de bouw van de huidige winkel (2013)¹⁰

Op het noordelijke, braakliggend perceel stond vroeger een restaurant. Het is aannemelijk dat de bouw en afbraak ervan reeds voor enige verstoring gezorgd heeft. Hierover zijn echter geen verdere gegevens, zoals de diepte van de eventuele verstoring, gekend.

Figuur 6: Zicht op het (reeds verlaten) restaurant (2009)¹¹

¹⁰ Plan aangebracht door initiatiefnemer

¹¹ GOOGLE 2022

Impactanalyse

Door de geplande werken zullen verschillende ingrepen plaatsvinden met een mate van verstoring op de bodem. Hieronder wordt een overzicht gegeven van de verschillende deelaspecten van de werken en hun impactdiepte. Bij de geplande ingrepen dient nog een buffer van 30 cm gerekend te worden. De buffer houdt rekening met eventuele compactie en lichte afwijkingen van diepte door onder andere werfverkeer, weersinvloeden, verandering in bodemsamenstelling, terreinherstel,... tijdens de geplande werken. Bij de impactanalyse wordt ook rekening gehouden met de reeds gekende verstoringen binnen het terrein.

RENOVATIE GEBOUW

Het centrale gedeelte van de bestaande winkel blijft behouden. Deze renovatiewerken brengen geen graafwerkzaamheden met zich mee.

Twee delen van het bestaande gebouw worden afgebroken en iets uitgebreid heropgebouwd. De loskade wordt hierbij ook verplaatst, deze wordt maximaal 1,2 m onder het maaiveld ingeplant (+ 30 cm buffer).

De nieuwe funderingen reiken tot maximaal 70 cm diepte (+ 30 cm buffer). De nieuwe regenwaterput en de septische putten bevinden zich naast het bestaande gebouw. De nieuwe rioleringen zullen niet dieper reiken dan de huidige. Binnen het braakliggend perceel zal onder de verharding een nieuw infiltratiebekken van ca. 1,2 m (+ 30 cm buffer) hoogte voorzien worden.

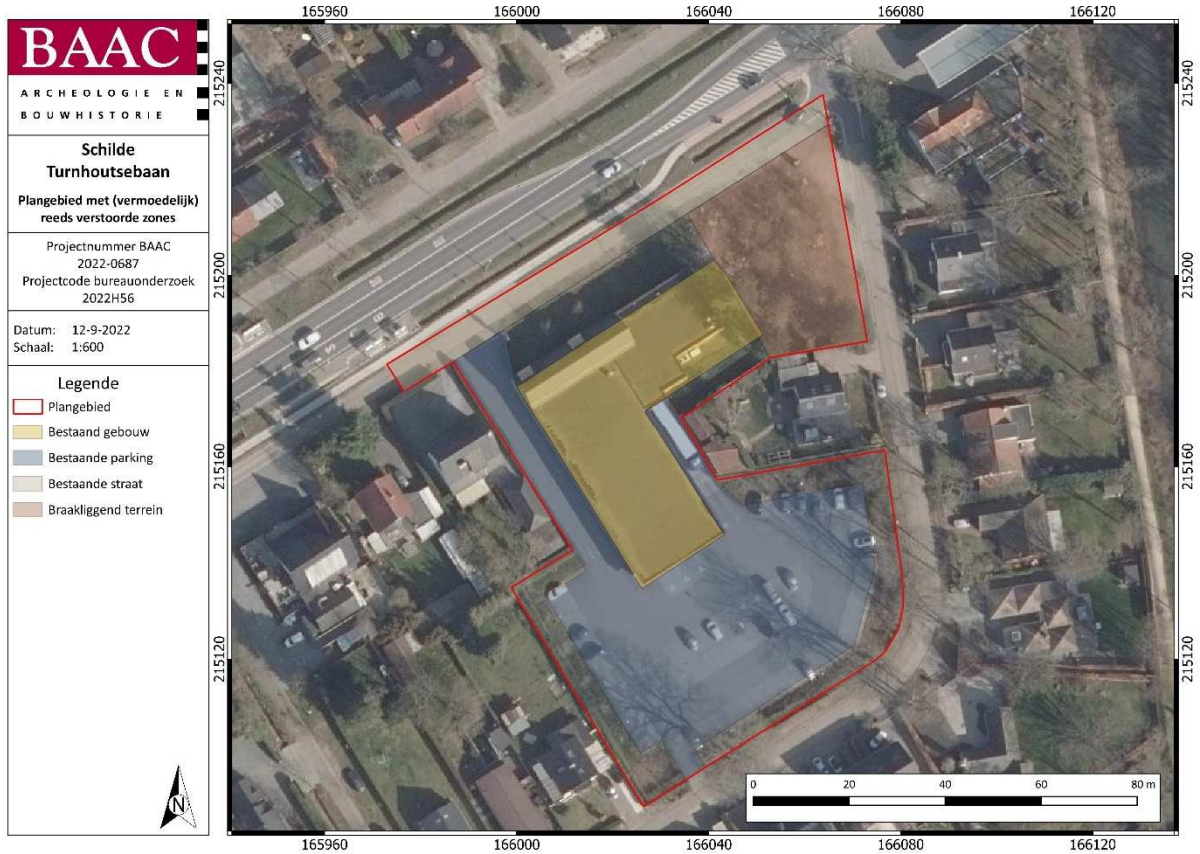
PARKING EN WEGENIS

Een klein deel van de parking van de supermarkt wordt heringericht. De bodemingrepen die hierbij horen, zullen niet dieper reiken dan de huidige verstoringdiepte van de parking.

Ter hoogte van het braakliggend perceel wordt een nieuwe strook verharding aangelegd, de verstoringdiepte hiervan bedraagt ca. 50 cm onder het maaiveld (+ 30 cm buffer). Een deel van de parallelweg zal plaatselijk verbreed worden, de nutsleidingen worden hierbij verplaatst naar de berm. De werken zullen een gelijkaardige verstoring hebben als de bestaande inrichting.

Tabel 1: Overzicht geplande werken met verstoringdiepte en indicatie van reeds verstoorde zones

INGREEP	VERSTORINGSDIEPTE (INCLUSIEF BUFFER)	TER HOOGTE VAN REEDS VERSTOORDE ZONE?
RENOVATIE BESTAANDE WINKEL	Geen	/
NIEUWE LOSKADE	-1,5 m	Ja, ter hoogte van bestaand gebouw
NIEUWE FUNDERINGEN	-1 m	Ja, ter hoogte van bestaand gebouw
NIEUWE PUTTEN EN RIOLERINGEN	Niet dieper dan huidig niveau	Ja, ter hoogte van bestaand gebouw
NIEUW INFILTRATIEBEKKEN	-1,5 m	Misschien, ter hoogte van noordelijk, braakliggend terrein (restaurant)
HERINRICHTING PARKING	Niet dieper dan huidig niveau	Ja, ter hoogte van reeds aangelegde parking
NIEUWE STROOK VERHARDING	-0,8 m	Misschien, ter hoogte van noordelijk, braakliggend terrein (restaurant)
VERBREDEDEN STRAAT	Niet dieper dan huidig niveau	Ja, ter hoogte van reeds aangelegde straat

Plan 5: Plangebied met aanduiding van (vermoedelijk) reeds verstoorte zones op orthofoto¹² (digitaal; 1:1; 12/09/2022)

Hieruit blijkt dat een groot deel van de geplande werken zich bevindt ter hoogte van reeds verstoorte zones, zoals het bestaand gebouw. Anderzijds impliceren de meeste werken geen ingrepen die dieper zullen zijn dan de reeds aanwezige – en uit te breken – structuren, zoals de heraanleg van de straat en de parking. Enkel op het noordelijke perceel kan de verstoring niet met zekerheid aangetoond worden en reiken de nieuwe ingrepen dieper dan de huidige.

1.5 Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

¹² AGIV 2022g

2 Bureauonderzoek

2.1 Werkwijze en strategie

2.1.1 Onderzoeksdoelstelling

Een bureauonderzoek kadert binnen een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem. Het archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek, het vaststellen van de aan- of afwezigheid van een archeologische vindplaats, zonder de mogelijk aanwezige archeologische resten wezenlijk aan te tasten. Het bureauonderzoek bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem door de studie van gekende of ontsloten informatiebronnen.

2.1.2 Onderzoeksvragen

Volgende onderzoeksvragen zullen in dit bureauonderzoek behandeld worden:

- Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens en welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Is er via archeologisch onderzoek of waarnemingen op aanpalende of nabijgelegen percelen reeds info beschikbaar over de dikte en de opbouw van het aanwezige bodemarchief?
- Zijn er archeologische waarden aanwezig binnen het onderzoeksterrein?

Indien er archeologische waarden aanwezig zijn binnen het onderzoeksterrein:

- Wat is de aard van deze waarden?
- Wat is de impact van de geplande bodemingrepen op deze waarden?

2.1.3 Methoden en technieken

Het doel van het bureauonderzoek is de formulering van een archeologische verwachting van de onderzoekslocatie. Deze verwachting wordt opgesteld op basis van gekende landschappelijke, geologische, archeologische, historische en geografische bronnen.

Een eerste stap bij het formuleren van een archeologische verwachting voor de onderzoekslocatie is deze te situeren binnen een breder landschappelijk kader. Hierbij wordt beroep gedaan op de gekende geografische en geologische bronnen en kaarten.

Administratieve en geografische kaarten:

- GRB/kadasterkaart
- Topografische kaart
- Orthofoto
- Digitaal hoogtemodel
- Tertiairgeologische kaart
- Quartairgeologische kaart

- Bodemkaart

De basis van de desktopstudie bestaat verder uit een historische studie van de onderzoekslocatie en zijn directe omgeving. Hierbij wordt de gekende archeologische en historische vakliteratuur over de onmiddellijke omgeving van het plangebied geconsulteerd.

Een bijkomende belangrijke bron van informatie is het historisch kaartmateriaal. Op basis van deze oude kaarten kan een beeld worden gegeven van de evolutie van de bebouwing in het plangebied door de eeuwen heen, maar met dien verstande dat de draad slechts kan opgepikt worden vanaf het moment dat de eerste kaarten voor het gebied verschenen. Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op deze kaarten geen garantie dat er niets geweest is. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijke bouwwerken zoals stadsomwallingen, kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er geen of weinig aandacht voor de burgerlijke architectuur. Het was vaak niet de bedoeling om de huizen in detail of juist weer te geven. Pas vanaf de 19^e eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kadasterkaarten. Een concrete huisgeschiedenis is uit het cartografisch materiaal alleen niet af te leiden. De kaarten kunnen wel ondersteunend werken.

Volgende historische kaarten werden opgezocht en geanalyseerd:

- CAI-kaart
- Ferrariskaart
- Atlas der Buurtwegen
- Vandermaelenkaart

Er werden geen externe specialisten betrokken bij dit onderzoek en geen wetenschappelijke advisering ingewonnen bij derden.

2.2 Assessment

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de beschikbare kennis inzake bodemkunde, geomorfologie, historie, cartografie en archeologie met betrekking tot het plangebied en omgeving. Deze informatie vormt de basis voor de archeologische verwachting van het onderzoeksgebied.

2.2.1 Landschappelijk kader

Topografische situering

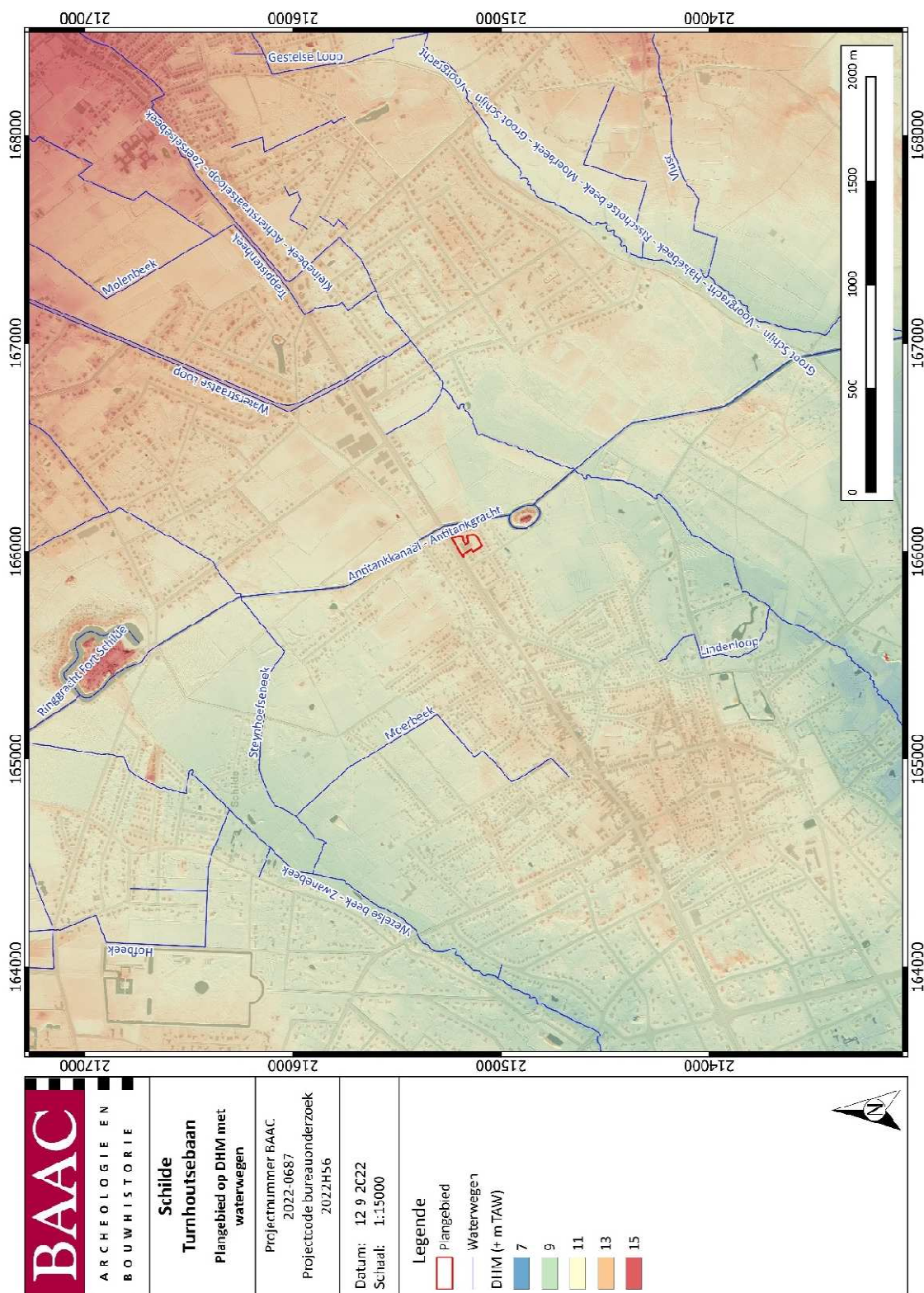
Het plangebied ligt in de huidige gemeente Schilde, een gemeente ten noordoosten van Antwerpen die grenst aan Brecht, Malle, Zoersel, Ranst, Wijnegem en Schoten. De gemeente is in het zuiden begrensd door de Grote Schijn, in het westen door de Zwanebeek en in het oosten door de Waterstraat. Doorheen Schilde loopt de Turnhoutsebaan, die Antwerpen met Turnhout verbindt. Het plangebied bevindt zich langs deze baan, ter hoogte van nummer 472-476. Het terrein bevindt zich ten oosten van het centrum van de gemeente. De exacte locatie van het plangebied is weergegeven op Plan 1 en Plan 2.

Het terrein is ingericht als supermarkt met een parking, in het noorden ligt een braakliggend terrein. De Turnhoutsebaan grenst in het noorden aan het plangebied, het oosten en zuiden worden begrensd door de Louis Mariënlaan. Rondom liggen woningen met tuinen, op iets grotere afstand van de Turnhoutsebaan zijn akker- of weilanden en beboste zones op te merken. Het plangebied ligt op de rand van een verstedelijkte kern.

De wijde omgeving rond het projectgebied bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) tussen +7 en + 15 m TAW. De laagste waarden worden in de rivierdalen bereikt, de hoogste waarden bevinden zich ten noordoosten van het terrein, ter hoogte van de cuesta van de kleien van de Kempen. Het is duidelijk dat het plangebied op een heuvelrug tussen twee waterlopen ligt. De heuvelrug vormt de noordoost-zuidwest gerichte uitloper van de cuesta (Plan 6).

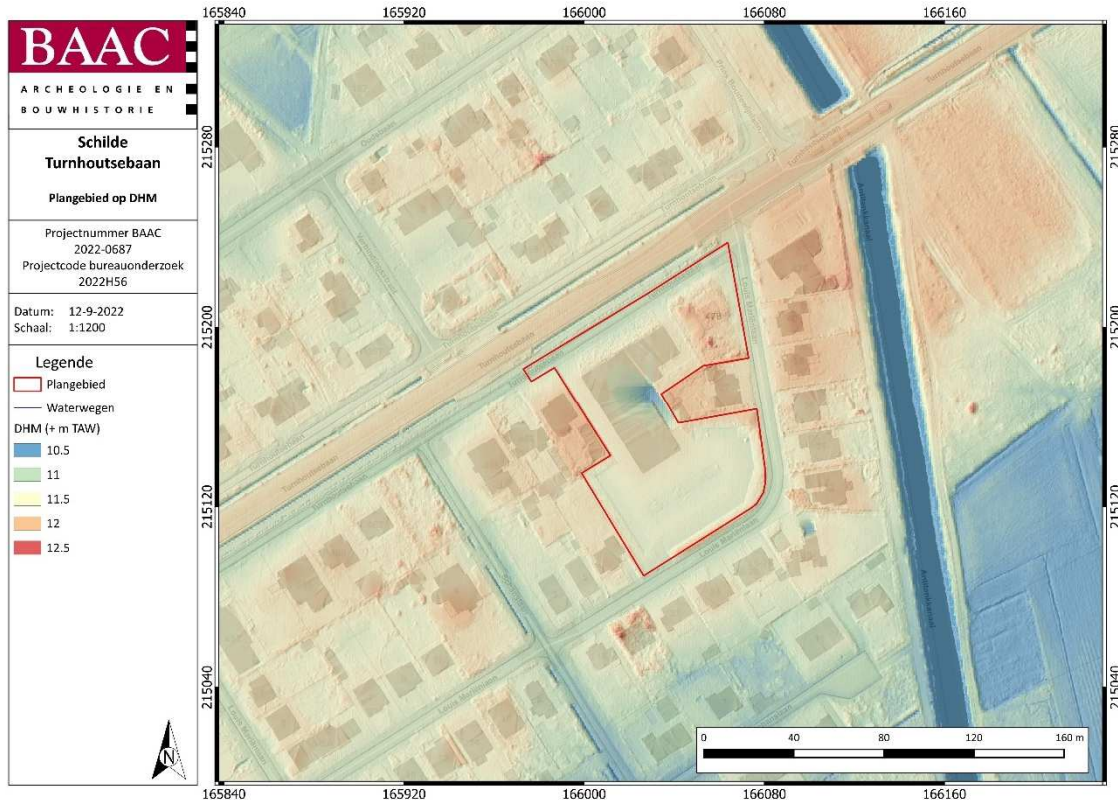
Binnen het plangebied zelf zijn weinig hoogteverschillen op te merken. Het terrein is licht golvend, de hoogtes schommelen tussen + 11 en + 12 m TAW. Aangezien er weinig hoogteverschillen zijn en het terrein vrij vlak is, werd geen hoogteverloop opgemaakt. Hierbij kan nog opgemerkt worden dat de zijstraat van de Turnhoutsebaan beduidend lager ligt en het braakliggend terrein in het noordoosten iets hoger. Het lijkt er op dat het centrale deel van het plangebied onder antropogene invloed gedeeltelijk werd genivelleerd (Plan 7).

In de omgeving stromen verschillende kleine beken zoals de Moerbeek, de Steynhoefsebeek en de Lindenloop. Deze monden uit in de Wezelsebeek-Zwanebeek, en de Kleinebeek-Achterstraatseloop-Zoerselsebeek. Deze volgen de topografie en lopen af in zuidwestelijke richting naar het Albertkanaal. Ten oosten van het plangebied loopt een Antitankkanaal en vlakbij ligt de ringgracht rond de Schans van Schilde. Hydrografisch behoort dit geheel tot het Beneden- Scheldebekken.

Plan 6: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM)¹³ met waterwegen (digitaal; 1:1; 12/09/2022)

¹³ AGIV 2022a

Plan 7: Plangebied op het DHM¹⁴, detail (digitaal; 1:1; 12/09/2022)

Landschappelijke situering

Geomorfologisch behoort Schilde tot de Centrale Kempen, het land van Zoersel-Wijnegem, de depressie van de Schijns-Nete en de Kempense Laagvlakte. De depressie van de Schijns-Nete is gelegen tussen de Scheldepolders in het westen en het Limburgs Plateau in het oosten. Ten noorden is de Glacis van Brasschaat gelegen met de Cuesta van de kleien van de Kempen. Ten zuiden ligt de subcuesta van het land van Boom. De depressie van de Schijns-Nete omvat het middelste deel van de provincie Antwerpen waar de topografie een maximale hoogte van + 20 m TAW kent. Het landschap is vlak tot golvend, waarbij langgerekte noordoost-zuidwest gerichte zandruggen afgewisseld worden met vrij brede beek- en riviervalleien.¹⁵

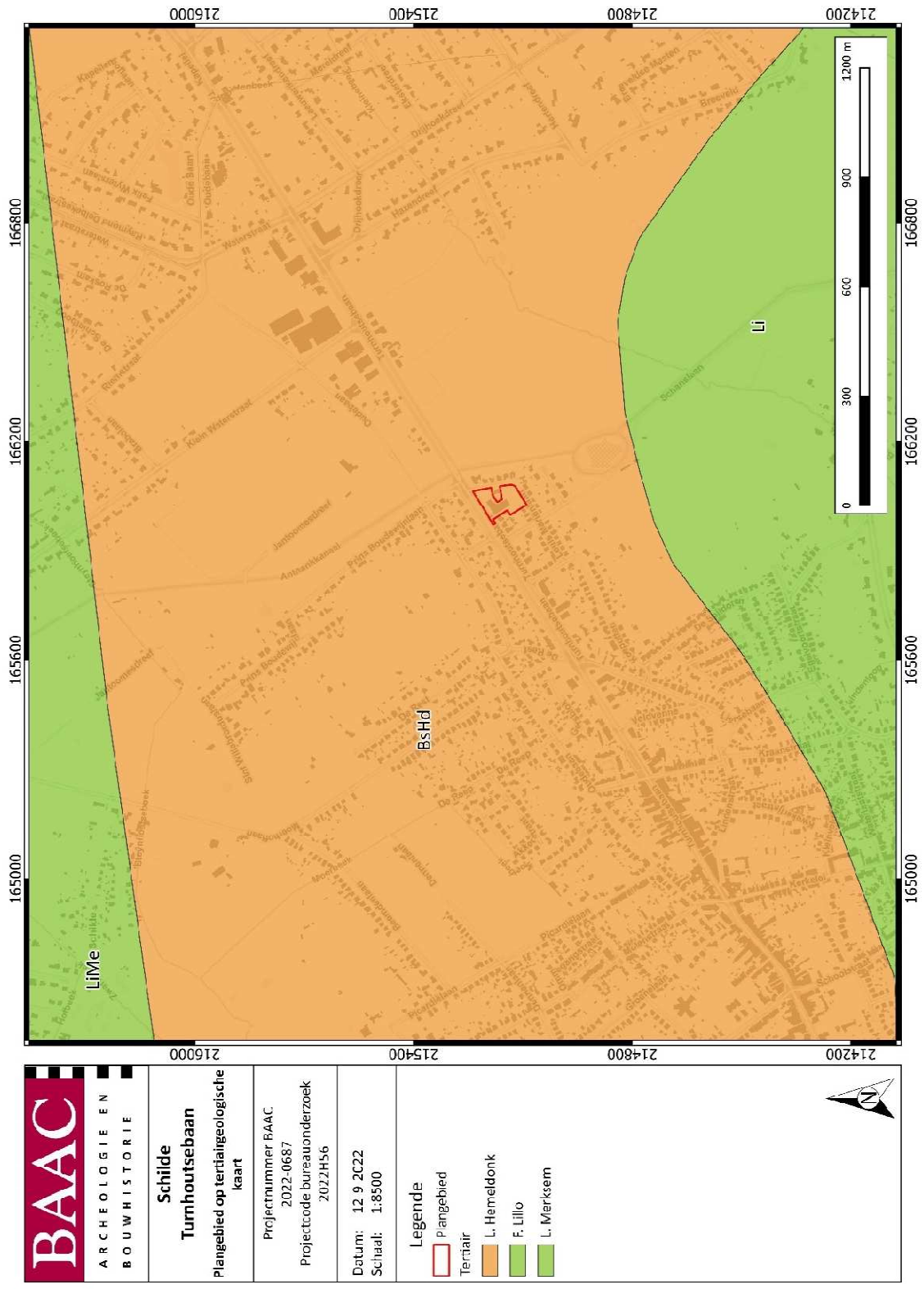
Paleogeen en neogeen (tertiair)¹⁶

De omgeving van het plangebied wordt gekenmerkt door afzettingen van de Formatie van Brasschaat bedekt door de afzettingen van het Lid van Hemeldonk (BsHd) (Plan 8). De Zanden van Brasschaat zijn grove tot fijne witgrijze fossiellose kwartszanden met schelpenresten, mica en glauconiet aan de basis. Het bovenliggend Lid van Hemeldonk bestaat uit lichtgrijs tot lichtgroen fijn zand dat zeer goed gesorteerd is. Het is verder weinig kleihoudend, maar wel glauconiet- en glimmerhoudend.

¹⁴ AGIV 2022a

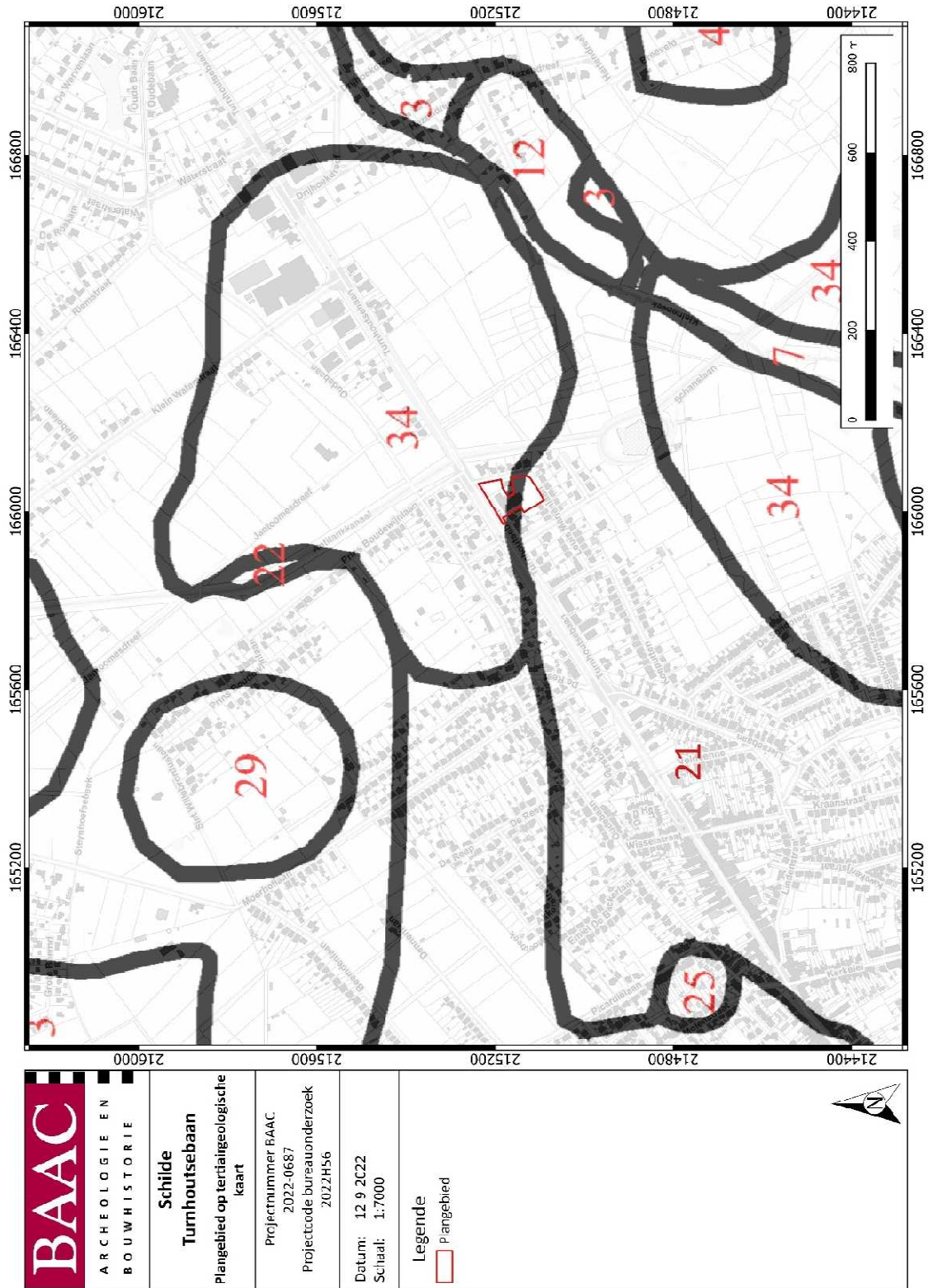
¹⁵ DE MOOR & MOSTAERT 1993

¹⁶ DE GEYTER 1999; DOV VLAANDEREN 2022a

Plan 8: Plangebied op de tertiairgeologische kaart¹⁷ (digitaal; 1:50.000; 11/08/2022)

¹⁷ DOV VLAANDEREN 2022c

Plan 9: Plangebied op de quartairgeologische kaart 1:50.000¹⁸ (digitaal; 1:50.000; 12/09/2022)

¹⁸ DOV VLAANDEREN 2022d

Quartair²⁰

Op de quartairgeologische kaart 1:50.000 is het noorden van het plangebied gekarteerd als type 34 en het zuiden als type 21 (Plan 9). De beschrijving van de verschillende lithologische eenheden hieronder gebeurt van boven naar onder, of van jong naar oud. Type 34 wordt gekenmerkt door lemige deklagen bovenop zandige deklagen (Ldek op Zdek). De eenheid type 21 bestaat uit afzettingen van de Formatie van Wildert (WILD). Beide eenheden zijn eolische afzettingen uit het pleni-weichsel.

Bodem²¹

Op de bodemkaart van Vlaanderen is de bodem binnen het gehele plangebied en een deel van de omgeving gekarteerd als bodemtype OB (Plan 10). Dit betekent dat het bodemprofiel door het ingrijpen van de mens gewijzigd of vernietigd werd (kunstmatige gronden). De bodems in de bebouwde zone zijn daar een voorbeeld van. De omringende bodemtypes kunnen meer inzicht bieden in de aanwezige bodems binnen het plangebied. Volgende bodemtypes worden rond het terrein aangeduid:

Zcp(o): Dit is een matig droge zandbodem zonder profiel. Deze series hebben binnen de zandgronden de draineringsvoorwaarden als gemeenschappelijk kenmerk. Ze zijn matig droog en vertonen roestverschijnselen tussen 60 en 90 cm. Ze hebben een gunstige waterhuishouding in de winter, maar zijn enigszins droogtegevoelig in de zomer. Deze bodems zijn geschikt voor zomergranen, aardappelen en asperges.

Zam(g): Het type omvat zeer droge zandbodems met dikke antropogene humus A horizont. Deze plaggengronden vertonen geen roestvlekken op minder dan 120 cm diepte. Ze komen lokaal voor nabij oude woonkernen. Ze worden overwegend als akkerland gebruikt dat slechts voor weinig eisende teelten bij regelmatige zomerregenval voldoening kan geven. Ze zouden best in het bosareaal worden opgenomen door beplanting met naaldbout.

Zcm(g): Het gaat om een matig droge zandbodem met een dikke antropogene humus A horizont. Bij deze matig droge plaggengronden vindt men onder de dik humeuze A horizont vaak overblijfselen van een Podzol B of een verbrokkeld textuur B horizont. De bodems zijn nooit overdreven nat zelfs niet tijdens het voorjaar, maar ze kunnen in de zomer aan watergebrek lijden. Zcm is geschikt voor akkerland. Tuinbouwgewassen geven zeer goede resultaten, eventueel mits beregening in de zomer. De bodems komen veelvuldig voor nabij oude woonkernen of hoeven.

Rond het plangebied worden dus droge zandbodems zonder profiel of met een dikke antropogene humus A horizont aangetroffen. Deze plaggengronden kunnen lokaal voorkomen bij oude woonkernen.

De potentiële bodemerosiekaart geeft aan dat de erosiegevoeligheid verwaarloosbaar is binnen de betrokken percelen en de omgeving. De bodembedekkingskaart geeft een gelijkaardige situatie weer als de meest recente orthofoto (Plan 3). Beide kaarten bieden weinig toegevoegde informatie en worden hier daarom niet weergegeven.

²⁰ GOOLAERTS & BEERTEN 2006; GOOSSENS et al. 2007

²¹ VAN RANST & SYS 2000

2.2.2 Historisch kader²³

Schilde hoorde tot het markgraafschap Antwerpen dat in 1106 bij het hertogdom Brabant gevoegd werd. Later werd het ingedeeld bij het kwartier van het Land van Rijen. In de historische bronnen komt de gemeente voor het eerst voor op een oorkonde van de abdij van Tongerlo als *Schinla* in 1183 en als *Skille* in 1189. De naam is afkomstig van de Germaanse woorden *Skina*, wat schijn of glans betekent, en *lauha*, wat bosje op hoge zandgrond betekent. In 1432 is voor het eerst sprake van de naam *Scilde*. De namen worden in verbinding gebracht met de rivier de Schijn.

Het grootste deel van de gemeente was in de middeleeuwen ingenomen door heide en vennen. Akkers en weiden ontstonden in het begin voornamelijk ten zuidoosten van Schilde, langs de Grote Schijn. Ter ontginning van de woeste gronden schonken de hertogen van Brabant heidegronden aan verschillende abdijen. Tot aan de Franse Revolutie hadden deze abdijen een grote invloed binnen de parochie. Vanaf de 18de eeuw werd dit ontginningsproces versneld onder Maria-Theresia en ontstonden de zogenaamde mastbossen. De aanplanting hiervan kaderde in de grote vraag naar brandhout omwille van de bevolkingstoename.

Tijdens de Tachtigjarige oorlog had de gemeente erg te lijden. De eeuwen daarop bleef dit een woelige regio en werden er een verdedigingslijn, of de zogenaamde “linnekens”, veldschansen, forten en een antitankgracht aangelegd.

De dorpskern van Schilde is ontstaan tussen de heide en de moerassige vallei van de Schijn. Hier bevindt zich nu de huidige Sint-Guibertuskerk en het Puttenhof. In 1745 werd de baan tussen Antwerpen en Turnhout rechtgetrokken waardoor Schilde evolueerde tot een straatdorp. Het heide en bosgebied maakten van de gemeente een vakantieoord dat na de Tweede Wereldoorlog een meer residentiële functie kreeg. De bebouwing rond de Turnhoutsebaan bereikte een saturatiepunt, zodat verschillende gronden tussen de oude dorpskern en de Turnhoutsebaan werden verkaveld. In het noorden van de gemeente werd onder meer in 1946 de Steynhoefse heide verkaveld. De vele verkavelingen maakten ook een tweede parochiekerk noodzakelijk, deze werd opgericht in het noordwesten van de gemeente en toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw ten Hemel Opgenomen.

2.2.3 Cartografische bronnen

Ferraris (1771-1778)

Op de Ferrariskaart²⁴ (Plan 11) is te zien dat het plangebied zich op enige afstand ten oosten van het centrum van Schilde bevindt. Het terrein situeert zich langs een voorloper van de Turnhoutsebaan, die Antwerpen met Turnhout verbindt. Langs deze baan is een rij bomen afgebeeld. Het plangebied zelf is in gebruik als weideland en onbebouwd.

De omgeving kent hetzelfde landgebruik en is gekarteerd als akker- en weideland of beboste zones. Enkele delen zijn afgebeeld als heideland. Doorheen het gebied zijn reeds verschillende wegen aangelegd, maar de bebouwing situeert zich voornamelijk in de kern van de gemeente. Verder zijn een paar geclusterde woningen op te merken.

²³ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2022, ID 120700

²⁴ KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË 2020

Vandermaelen (1846-1854)

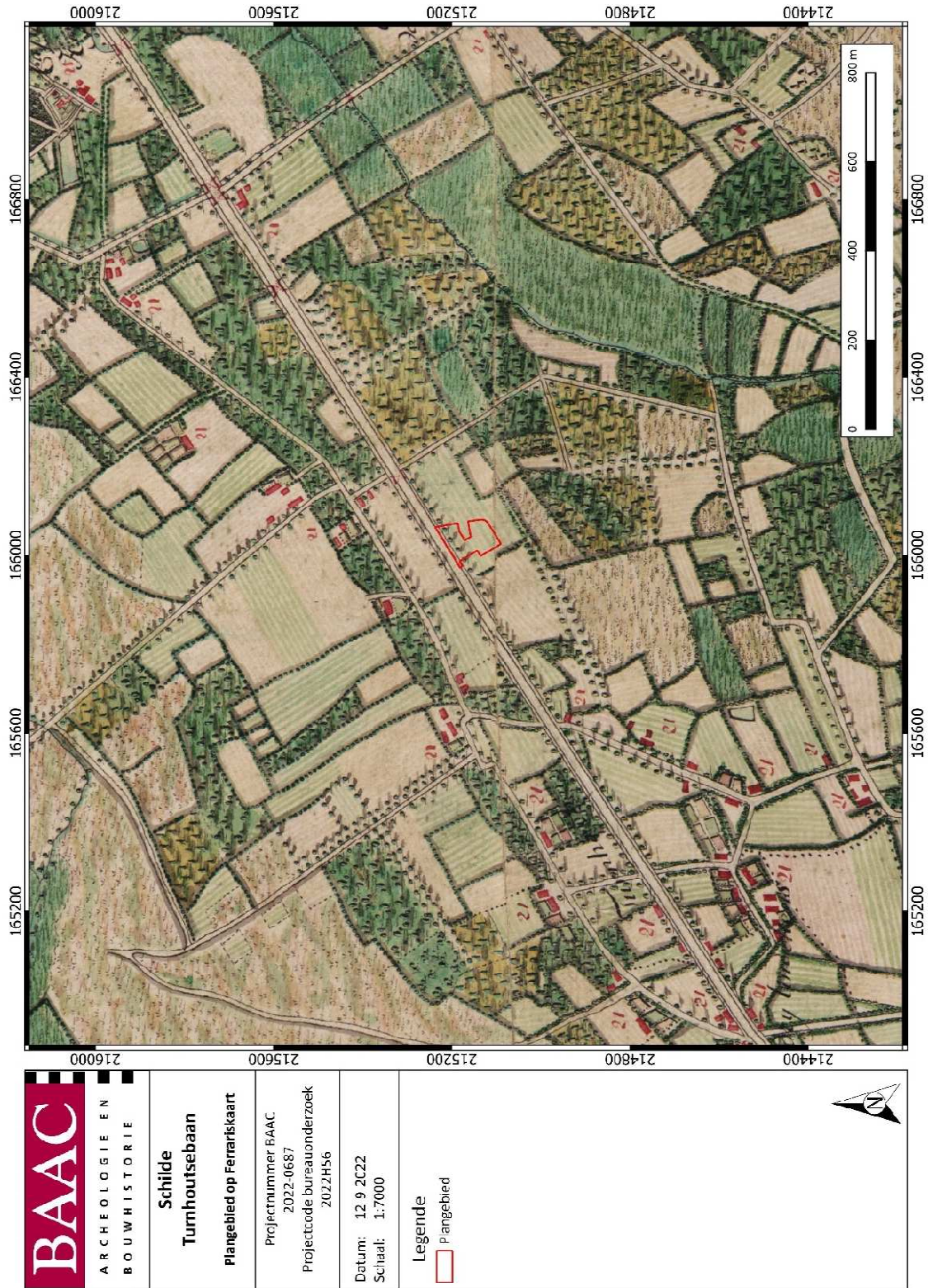
Ter hoogte van het plangebied geeft de Vandermaelenkaart²⁵ (Plan 12) een gelijkaardig beeld weer. Het plangebied en een deel van de omgeving zijn ingetekend als 'leeg gebied'. Het is vermoedelijk in gebruik als weide- of akkerland. Het terrein is onbebouwd. In de omgeving worden de 'Herte Boschen' en het 'Rest Bosch' weergegeven, maar de kaart suggereert dat het plangebied niet bebost is. De bebouwing langs de voorloper van de Turnhoutsebaan neem stilaan toe. Iets ten zuidwesten van het plangebied wordt een site met walgracht weergegeven.

Atlas der Buurtwegen (1843-1845)

Op de Atlas der Buurtwegen²⁶ (Plan 13) is de situatie ter hoogte van het plangebied ongewijzigd. Het terrein en de nabije omgeving kennen nog steeds geen bebouwing en behouden een ruraal karakter. De bebouwing rond het centrum neemt nog meer toe. Op deze kaart zijn perceelsgrenzen en -nummers afgebeeld, deze stemmen enigszins overeen met de hedendaagse indeling. Verder hebben ook verschillende straten een naam gekregen.

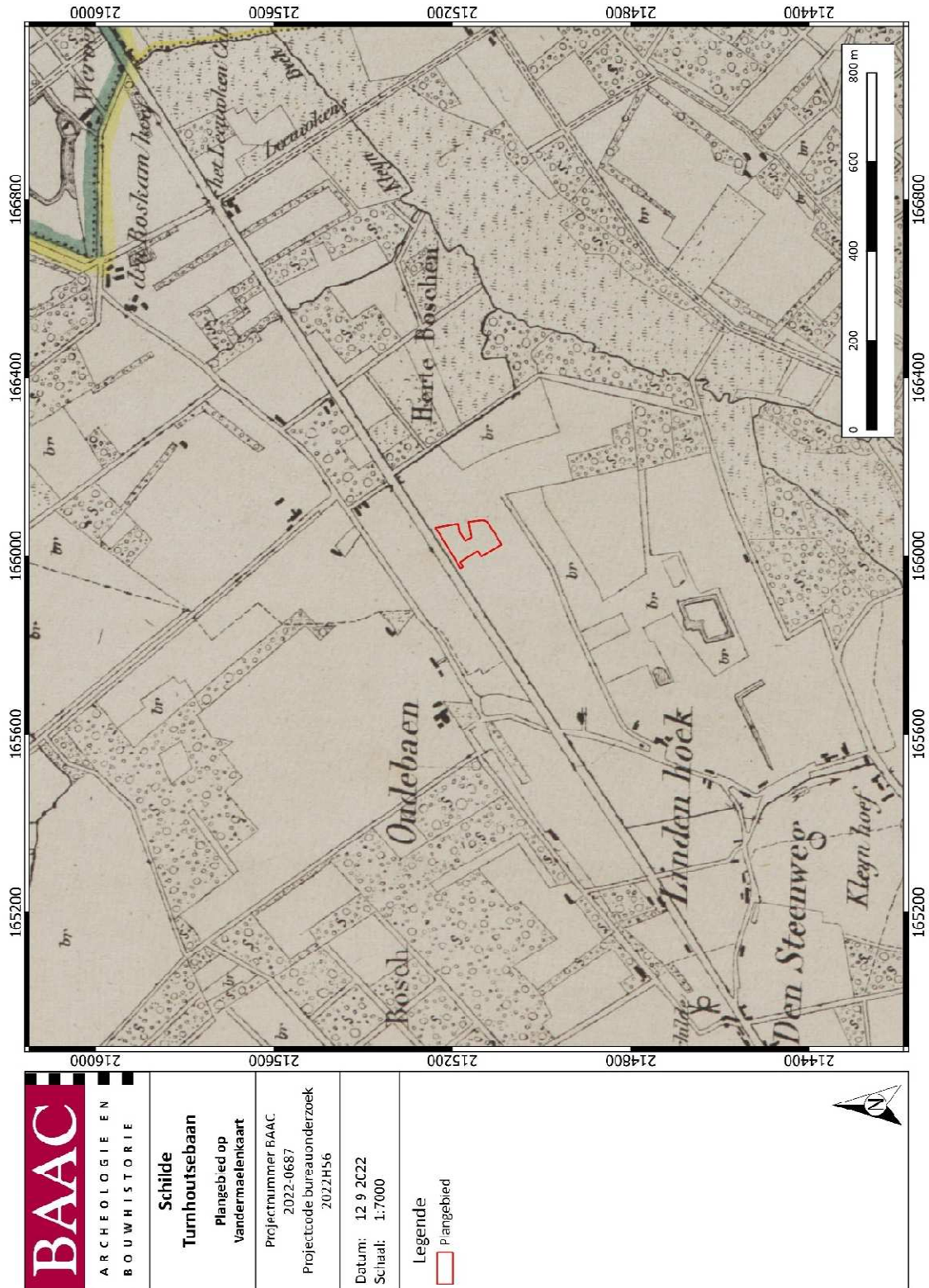
²⁵ GEOPUNT 2022e

²⁶ GEOPUNT 2022d

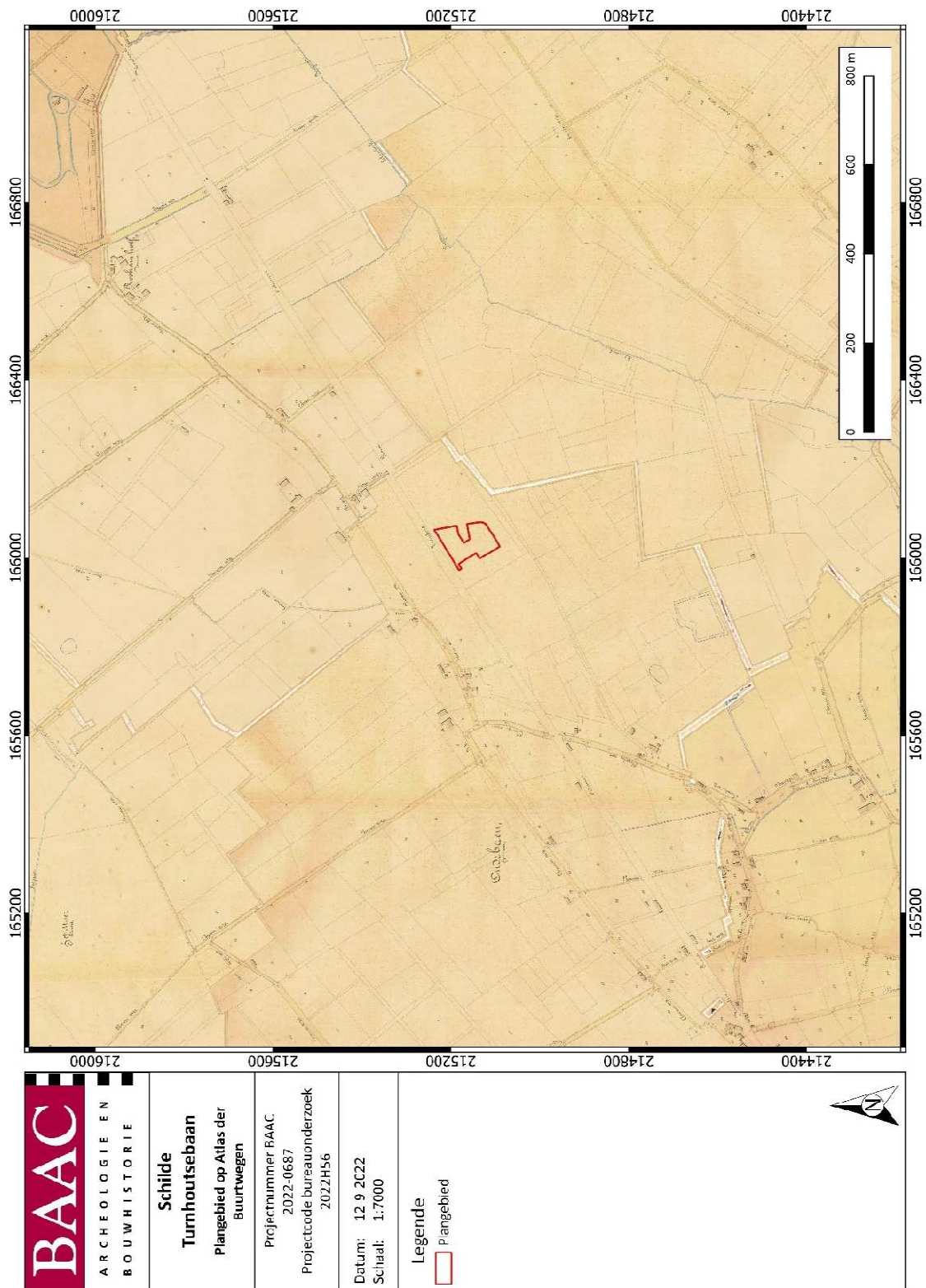
Plan 11: Plangebied op de Ferrariskaart²⁷ (analoog; 1:25.000; 12/09/2022)

²⁷ GEOPUNT 2022b

Plan 12: Plangebied op de Vandermaelenkaart²⁸ (analoog; 1:20.000; 12/09/2022)

²⁸ GEOPUNT 2022c

²⁹ GEOPUNT 2022a

2.2.4 Orthofotografische bronnen

De luchtfoto uit 1979-1990³⁰ toont centraal binnen het plangebied een woning (Plan 14). Daarrond liggen verhardingen. In de noordelijke hoek staat ook een gebouw, vermoedelijk het eerder vernoemde restaurant. De omgeving van het terrein is bebouwd en de Turnhoutsebaan is grootschalig aangelegd. Een luchtfoto uit 2005-2007³¹ geeft hetzelfde beeld (Plan 15). Het overgrote deel van het terrein wordt ingenomen door een woning met tuin omgeven door verhardingen. In het noorden staat een kleiner gebouw.

In 2009³² wordt het centraal gelegen gebouw afgebroken (Plan 16). Op de luchtfoto zijn de werken aan het terrein duidelijk te zien, deze lijken vrij ingrijpend. Het noordelijke perceel met restaurant blijft onaangeroerd tijdens deze werken. De luchtfoto uit 2008-2011 (Plan 17)³³, werd na die van 2009 gemaakt en toont het resultaat van de werken. Enkel de funderingen van het centrale gebouw zijn nog zichtbaar.

De winteropname uit 2012³⁴ toont dat het centrale terrein braak ligt na de afbraak van het gebouw (Plan 18). Op deze foto is ook het gebouw op het noordelijke perceel verdwenen. Het volledige plangebied is momenteel onbebouwd. De zomeropname uit hetzelfde jaar³⁵ toont op het centrale perceel de opbouw van het winkelgebouw (Plan 19). Het terrein is in volle aanleg, de werken zijn nog bezig. De parking blijkt in 2012 nog niet aangelegd. Op de orthofoto uit 2013³⁶ is de bouw van de winkel afgerond en de parking blijkt volledig aangelegd. Het noordelijke terrein blijft braakliggend. Deze luchtfoto toont het beeld zoals op heden.

Sinds het begin van deze eeuw zijn grootschalige ingrepen gebeurd binnen het plangebied. Het centrale terrein kent de opbouw en afbraak van een woning. Daarna wordt na ingrijpende graafwerkzaamheden een winkel neergezet. Foto's van tijdens de werken tonen een afgraving van minstens 1 m onder het maaiveld (zie hoger; 1.4.2 Geplande werken en bodemingrepen). Het noordelijke perceel was bebouwd met een restaurant, dit werd omstreeks 2009-2011 afgebroken. Daarna bleef het terrein tot op heden braakliggend.

³⁰ AGIV 2022c

³¹ AGIV 2022h

³² AGIV 2022d

³³ AGIV 2022i

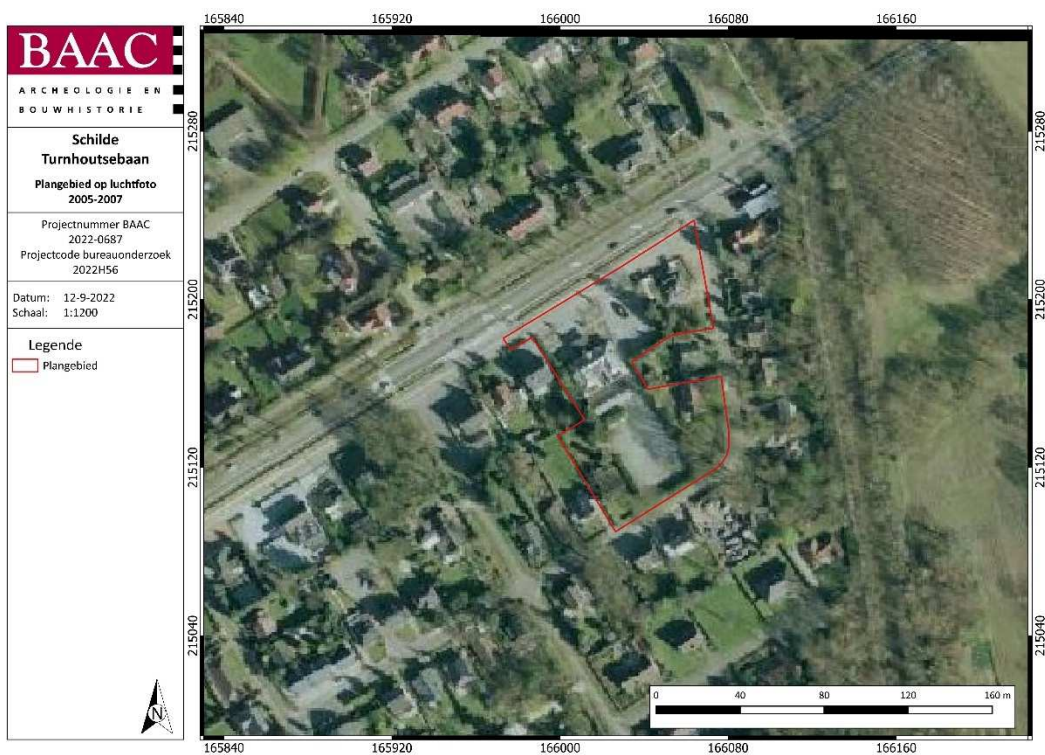
³⁴ AGIV 2022f

³⁵ AGIV 2022k

³⁶ AGIV 2022e

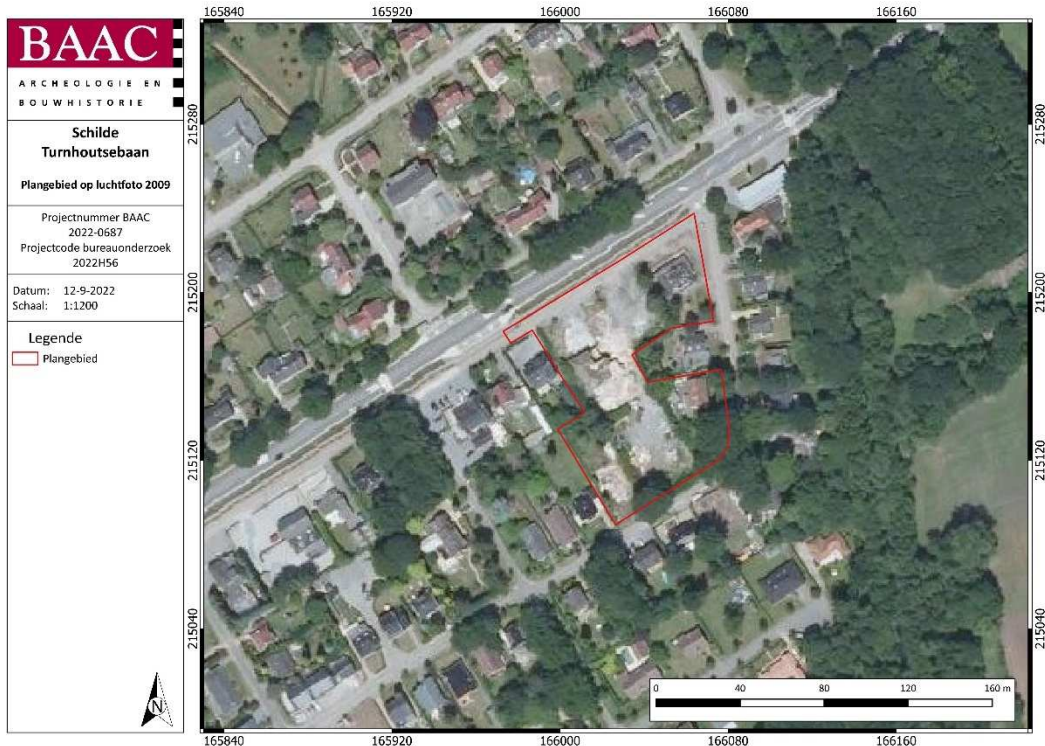
Plan 14: Plangebied op luchtfoto uit 1979-1990³⁷ (digitaal; 1:1; 12/09/2022)

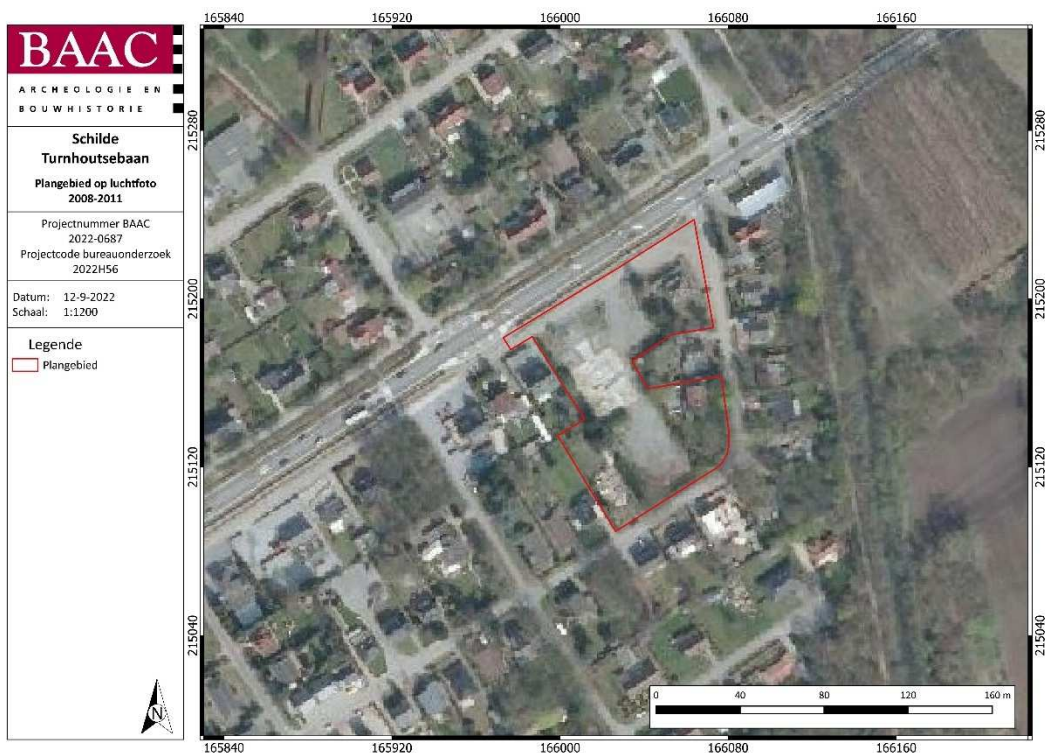
Plan 15: Plangebied op luchtfoto uit 2005-2007³⁸ (digitaal; 1:1; 12/09/2022)

³⁷ AGIV 2022c

³⁸ AGIV 2022h

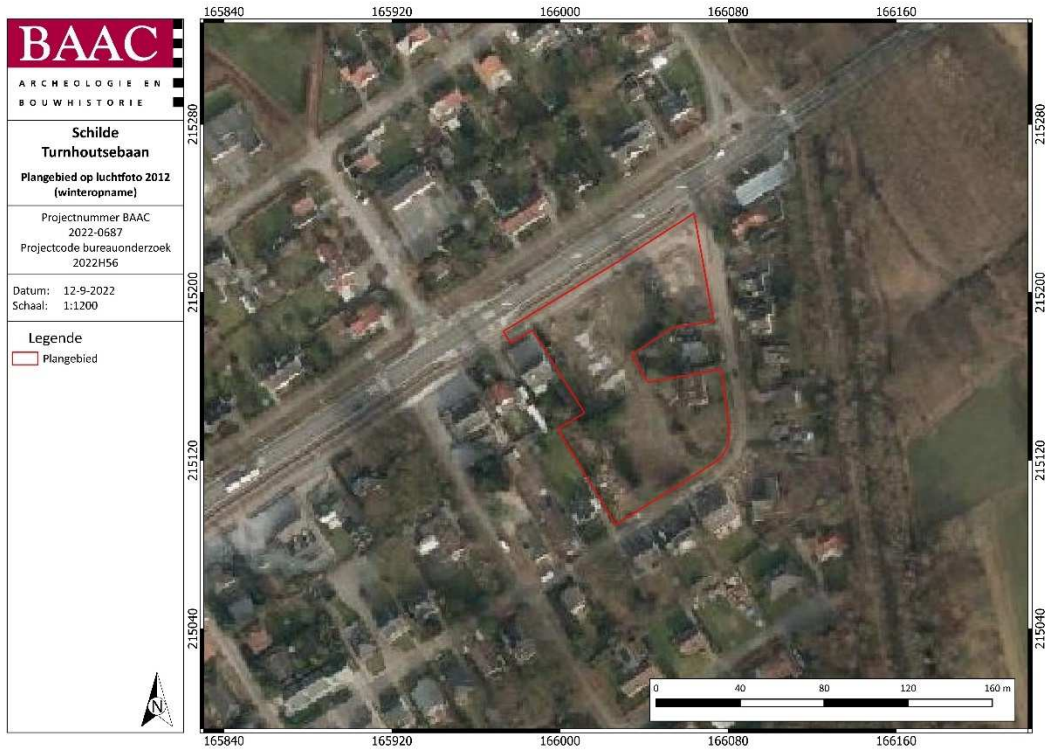
Plan 16: Plangebied op luchtfoto uit 2009³⁹ (digitaal; 1:1; 12/09/2022)

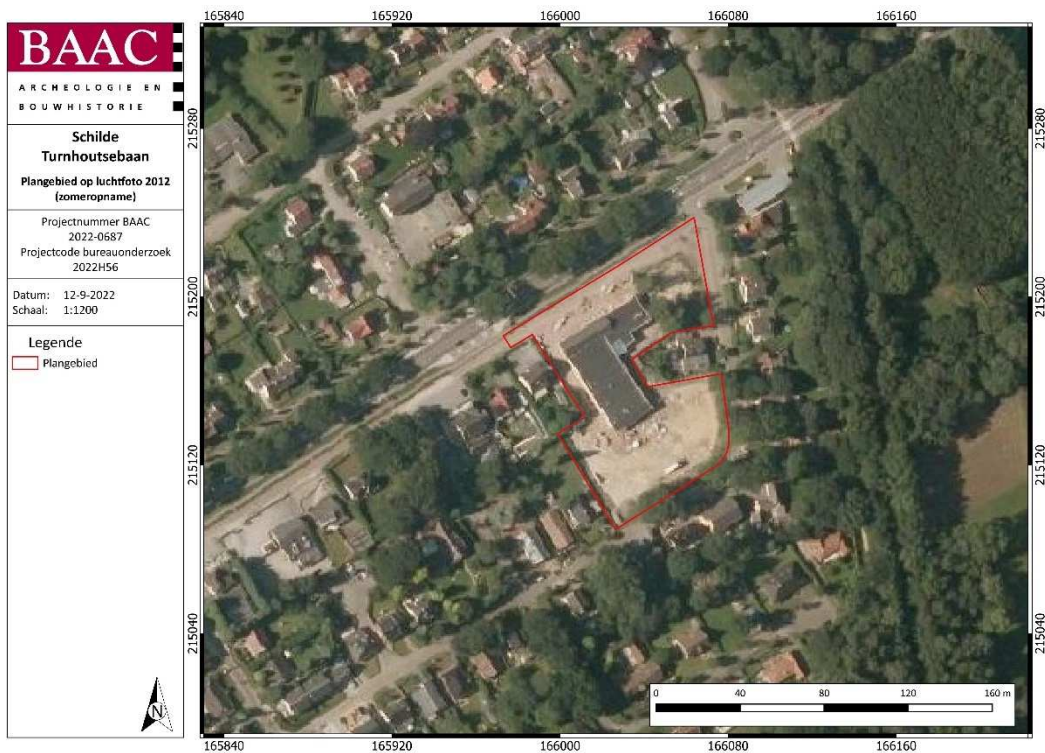
Plan 17: Plangebied op luchtfoto uit 2008-2011⁴⁰ (digitaal; 1:1; 12/09/2022)

³⁹ AGIV 2022d

⁴⁰ AGIV 2022i

Plan 18: Plangebied op luchtfoto uit 2012 (winteropname)⁴¹ (digitaal; 1:1; 12/09/2022)

Plan 19: Plangebied op luchtfoto uit 2012 (zomeropname)⁴² (digitaal; 1:1; 12/09/2022)

⁴¹ AGIV 2022f

⁴² AGIV 2022k

Plan 20: Plangebied op luchtfoto uit 2013⁴³ (digitaal; 1:1; 12/09/2022)

2.2.5 Archeologisch kader

Centrale Archeologische Inventaris

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) is een databank van archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. Dit overheidsinstrument helpt een inschatting maken over het archeologisch potentieel van het plangebied. Voor het plangebied zelf aan de Turnhoutsebaan te Schilde zijn geen archeologische waarden gekend (Plan 21)⁴⁴. Rondom het projectgebied zijn de volgende meldingen gekend (Tabel 2):

Tabel 2: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied⁴⁵

CAI-NUMMER	OMSCHRIJVING
220691	SCHILDE, DE REEP I / ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK / GRONDSPOREN (SPITSPOREN) UIT DE LATE MIDDELEEUWEN EN NIEUWE TIJD
103232	SCHILDE, ALFONS VAN DEN SANDENLAAN / ERFGUEDONDERZOEK / KASTEEL SPREEUWENBORG; LANDHUIS UIT DE 16 ^{DE} EEUW
103200	SCHILDE, PUTTENHOF / CARTOGRAFIE / LANDHUIS UIT DE 17 ^{DE} EEUW

⁴³ AGIV 2022e

⁴⁴ CAI 2022

⁴⁵ CAI 2022

103203	SCHILDE, LIERSEBAAN 96 / CARTOGRAFIE / DIEGEMHOF, SCHANS EN HOEVE UIT DE 17 ^{DE} EN 18 ^{DE} EEUW
160722	SCHILDE, SCHANS VAN SCHILDE / HISTORISCHE STUDIE EN KAARTSTUDIE / VERDEDIGINGSELEMENT; SCHANS MET GRACHTEN EN BUNKERS UIT DE 20 ^{STE} EEUW
160759	SCHILDE, ANTITANKGRACHT / HISTORISCHE STUDIE EN KAARTSTUDIE / LINIE UIT DE 20 ^{STE} EEUW

Bij raadpleging van de CAI blijkt meteen dat er niet veel archeologische waarden in de omgeving van het plangebied gekend zijn. Dit betekent niet dat er geen archeologische resten in de omgeving aanwezig kunnen zijn, dit lijkt eerder het gevolg van weinig archeologisch onderzoek in de regio. Uit de periodes voor de middeleeuwen is niets gekend. De late middeleeuw en nieuwe tijd leveren voornamelijk resten van structuren, zoals landhuizen en een schans op (ID103232, ID103200 en ID103203). Op één locatie werden een aantal grondsporen uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd vastgesteld (ID220691). Uit de meest recente periode zijn de antitankgracht (ID160759) en de schans van Schilde (ID160722) overgeleverd.

Plan 21: Plangebied en omgeving op de CAI-kaart⁴⁶, met aanduiding van (archeologie)nota's en eindverslagen⁴⁷ (digitaal; 1:1; 12/09/2022)

⁴⁶ CAI 2022

⁴⁷ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2022

Ander archeologisch onderzoek in de regio

Tabel 3: (Archeologie)nota's en/of eindverslagen in de regio

AN(BS)/N/EV ID	TOPONIEM	ONDERZOEK	ADVIES
AN12082	SCHILDE, TURNHOUTSEBAAN	BOZ	GEEN VERVOLG (BODEM REEDS VERSTOORD)
AN7750	SCHILDE, ZANDHOVENSEBAAN	BOZ	VERDER ONDERZOEK (LB EN PS)
AN1984	SCHILDE, BREEVELD 12	BOZ	GEEN VERVOLG (BODEM REEDS VERSTOORD)
AN6226	SCHILDE, WATERSTRAAT	BOZ	VERDER ONDERZOEK (LB EN PS)

Er werd in de nabije omgeving van het plangebied nog niet veel archeologisch onderzoek uitgevoerd, en deze leverden voorlopig slechts weinig resultaten op. Enkele bureauonderzoeken wezen uit dat de terreinen te verstoord waren, verder onderzoek was hier niet aangewezen. Voor twee andere percelen adviseerden de bureauonderzoeken verder onderzoek in de vorm van landschappelijke boringen en proefsleuven. Omwille van het recente karakter van de studies, is dit nog niet gebeurd.

2.3 Synthese onderzoeksresultaten

2.3.1 Datering en interpretatie onderzoeksterrein

Het plangebied ligt op enige afstand ten oosten van het centrum van Schilde en grenst aan de Turnhoutsebaan. De gemeente Schilde kent haar oorsprong voor de 12de eeuw, ze werd voor het eerst vernoemd in een oorkonde in 1183. Akkers en weiden ontstonden in het begin voornamelijk ten zuidoosten van het centrum, langs de Grote Schijn. Dit is het gebied waarbinnen ook het plangebied valt.

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kan niet met zekerheid gezegd worden of er archeologische waarden in het plangebied aanwezig zijn. Vanaf de 18de eeuw tot in de 20ste eeuw bleef het plangebied onbebouwd. Bij raadpleging van de CAI blijkt meteen dat er niet veel archeologische waarden in de omgeving van het plangebied gekend zijn. Dit blijkt eerder het gevolg van weinig archeologisch onderzoek en betekent niet dat dergelijke resten wel aanwezig kunnen zijn in de regio. De uitgevoerde archeologische onderzoeken leveren voorlopig weinig resultaat op.

Sinds het begin van deze eeuw zijn grootschalige ingrepen gebeurd binnen het plangebied. De luchtfoto uit 1979-1990 toont centraal binnen het plangebied een woning. In de noordelijke hoek staat ook een gebouw, een restaurant. In 2009 wordt het centraal gelegen gebouw afgebroken, de luchtfoto's tonen vrij ingrijpende werken. Het restaurant werd omstreeks 2009-2011 afgebroken, daarna bleef het noordelijke terrein tot op heden braakliggend. Vanaf 2012 wordt op het centrale perceel een supermarkt met parking opgericht. Bij de aanleg van het huidige gebouw van de supermarkt werd het bodemarchief reeds grondig verstoord. Deze verstoring bevindt zich ter hoogte van het volledige bestaande gebouw en reikt minstens 1 m diep. Ter hoogte van en rondom de nutsleidingen en diepere structuren zoals de regenwaterput en het infiltratiebekken is de bodem waarschijnlijk reeds dieper verstoord. De bodemopbouw zal bij de aanleg van de straat ook gedeeltelijk verstoord zijn.

Het bodembestand van het plangebied is op verschillende plaatsen reeds grotendeels verstoord door ingrepen in het landschap in de laatste eeuw.

2.3.2 Archeologische verwachting

In de omgeving zijn niet veel archeologische waarden gekend en ook de resultaten uit het recent archeologisch onderzoek zijn vrij beperkt. Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kan niet met zekerheid gezegd worden of er archeologische waarden in het plangebied aanwezig zijn. Het plangebied werd niet specifiek bij naam vermeld in de historische bronnen. Op basis van de resultaten van het assessmentonderzoek kan al een eerste inschatting gemaakt worden van een verwachting voor het plangebied.

Voor de oudere perioden (steentijden, metaaltijden en Romeinse periode) is er niets voorhanden wat betreft historische of archeologische bronnen die relevant zijn voor het plangebied. De landschappelijke ligging van het plangebied was mogelijk aantrekkelijk voor vestiging. Het gaat immers om een terrein op een heuvelrug in de nabijheid van enkele beken. De aanwezigheid van dergelijke sites binnen het plangebied kan op basis van de informatie uit de bureaustudie niet uitgesloten worden.

De gemeente Schilde kent haar oorsprong zeker in de middeleeuwen. Uit de late middeleeuwen zijn in de omgeving enkele grondsporen, waaronder spitsporen gekend. De aanwezigheid van een archeologische site uit deze periode is eveneens niet uit te sluiten. De late middeleeuw en nieuwe tijd leveren verder voornamelijk resten van structuren, zoals landhuizen en een schans op. Uit de meest

recente periode zijn de antitankgracht en de schans van Schilde overgeleverd. Vanaf de 18de eeuw tot in de 20ste eeuw bleef het plangebied onbebouwd. Dergelijke resten of structuren zijn op basis van het kaartmateriaal en luchtfoto's niet te verwachten. Sinds het begin van deze eeuw zijn ten slotte grootschalige ingrepen gebeurd binnen de betrokken percelen. De impact van deze grootschalige graafwerkzaamheden op de ondergrond is groot. Het is duidelijk dat binnen een groot deel van het plangebied geen archeologische waarden in situ meer aanwezig kunnen zijn.

2.3.3 Syntheseplan

Het syntheseplan toont de reeds verstoorde zones door de meest recente ingrepen. Dit wordt geplot op de luchtfoto uit 2009, die ingrijpende bodemwerken toont bij de afbraak van de woning. Hieruit blijkt dat een groot deel van de geplande werken zich bevindt ter hoogte van reeds verstoorde zones, zoals ter hoogte van de bestaande winkel. De aanleg van de straat zal het onderliggende bodemarchief ook reeds verstoord hebben. De meeste van de geplande werken impliceren geen ingrepen die dieper zullen zijn dan de reeds aanwezige – en uit te breken – structuren, zoals de heraanleg van de straat en de parking. Enkel op het noordelijk, braakliggend perceel kan de verstoring niet met zekerheid aangetoond worden en reiken de nieuwe ingrepen dieper dan de huidige.

Plan 22: Syntheseplan op luchtfoto uit 2009⁴⁸, met aanduiding gekende verstoringen (digitaal; 1:1; 12/09/2022)

⁴⁸ AGIV 2022d

2.4 Besluit

2.4.1 Potentieel op kennisvermeerdering

Naast het inschatten van de archeologische verwachting is het belangrijk om het potentieel op kennisvermeerdering nader te bekijken. Dit wil zeggen dat geanalyseerd wordt in welke mate het uit te voeren onderzoek kan bijdragen tot concrete kenniswinst. Het potentieel op kennisvermeerdering wordt bepaald door de impact van de geplande werken af te wegen tegenover de archeologische verwachting.

De geplande werken impliceren bodemingrepen die zowel in omvang als in diepgang van versturende aard kunnen zijn op archeologische waarden, indien aanwezig. Uit de impactanalyse blijkt dat een groot deel van de geplande werken zich bevindt ter hoogte van reeds verstoorte zones, zoals het bestaand gebouw. De impact van deze grootschalige graafwerkzaamheden op de ondergrond is groot. Het is duidelijk dat binnen een groot deel van het plangebied geen archeologische waarden in situ meer aanwezig kunnen zijn. De meeste werken in deze reeds verstoorte zones impliceren geen ingrepen die dieper zullen reiken dan de reeds aanwezige – en uit te breken – structuren. Indien, ondanks de grootschalige verstoringen, nog archeologische resten in situ aanwezig zijn, zullen deze bij de nieuwe werken niet geraakt worden. Het potentieel op kennisvermeerdering binnen het centrale perceel is onbestaande tot zeer laag.

Op het noordelijke perceel heeft de opbouw en afbraak van een gebouw plaatsgevonden, al kan een diepgaande verstoring hier niet met zekerheid aangetoond worden. Hier wordt een verharding van ca. 500 m² aangelegd, die een geringe verstoringdiepte kent. De oppervlakte van de diepgaande verstoringen in deze zone bedraagt slechts 60 m². Dit is een dermate kleine zone dat het potentieel op kennisvermeerdering laag is. Bovendien bestaat hier een grote kans dat het plangebied hier ook reeds verstoord is.

2.4.2 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Op basis van het uitgevoerde archeologisch vooronderzoek is er onvoldoende informatie over de aanwezigheid of afwezigheid van een archeologische site. Het kennispotentieel kon wel voldoende bepaald worden. Volgens de beslissingsboom voor verder archeologisch vooronderzoek⁴⁹ is verder vooronderzoek niet aangewezen.

⁴⁹ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2020 fig.3

3 Samenvatting

Naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning aan de Turnhoutsebaan te Schilde heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologienota opgesteld. Er werd enkel een bureauonderzoek uitgevoerd. Het plangebied ligt in het oosten van de gemeente Schilde, de nabije omgeving is bebouwd. Centraal binnen de betrokken percelen bevindt zich het gebouw van een supermarkt. In het noorden van het plangebied is ten slotte een braakliggend perceel aanwezig.

De opdrachtgever plant op het terrein de drastische renovatie van een bestaande supermarkt, hierbij zal ook een uitbreiding van de parking gerealiseerd worden. De geplande werken impliceren aanzienlijke bodemingrepen.

Voor het bureauonderzoek werd gebruik gemaakt van de beschikbare bodemkaarten, geologische kaarten, historische kaarten en archeologische gegevens. Op deze manier kon een inschatting gemaakt worden van het potentieel van het plangebied.

Op basis van de orthofotografische bronnen kan de recente geschiedenis van het plangebied gereconstrueerd worden. Sinds het begin van deze eeuw zijn grootschalige ingrepen gebeurd binnen het plangebied. De luchtfoto uit 1979-1990 toont centraal binnen het plangebied een woning. In de noordelijke hoek staat ook een gebouw. In 2009 wordt het centraal gelegen gebouw afgebroken, de luchtfoto's tonen vrij ingrijpende werken. Het restaurant werd omstreeks 2009-2011 afgebroken, daarna bleef het noordelijke terrein tot op heden braakliggend. Vanaf 2012 wordt op het centrale perceel een supermarkt met parking opgericht. Bij de aanleg van het huidige gebouw van de supermarkt werd het bodemarchief reeds grondig verstoord. Deze verstoring bevindt zich ter hoogte van het volledige bestaande gebouw en reikt minstens 1 m diep, ook het Digitaal Hoogtemodel suggereert een antropogene nivellering van het terrein. Ter hoogte van en rondom de nutsleidingen en diepere structuren zoals de waterput en het infiltratiebekken is de bodem waarschijnlijk reeds dieper verstoord. De straat zal bij de aanleg ervan ook gedeeltelijk verstoord zijn.

Het bodembestand van het plangebied is op verschillende plaatsen reeds grotendeels verstoord door ingrepen in het landschap in de laatste eeuw. Uit de impactanalyse blijkt dat een groot deel van de geplande werken zich bevindt ter hoogte van reeds verstoorde zones, zoals het bestaand gebouw. De meeste werken in deze reeds verstoorde zones impliceren geen ingrepen die dieper zullen reiken dan de reeds aanwezige – en uit te breken – structuren. Het potentieel op kennisvermeerdering binnen het centrale perceel is onbestaande tot zeer laag.

Op het noordelijke perceel heeft de opbouw en afbraak van een gebouw plaatsgevonden, al kan een diepgaande verstoring hier niet met zekerheid aangetoond worden. De oppervlakte van de diepgaande werken in deze zone is dermate klein dat het potentieel op kennisvermeerdering hier laag is. Verder onderzoek wordt niet geadviseerd.

4 Lijsten

4.1 Figurenlijst

Figuur 1: Doorsnede bestaande toestand met af te breken structuren in oranje (oa. achtergevel en loskade)....	6
Figuur 2: Uitsnede bestaande toestand, met centraal het te behouden gebouw (grijs) en rondom af te breken gebouwen (oranje).....	7
Figuur 3: Uitsnede nieuwe toestand, met links nieuw infiltratiebekken (blauw) en centraal nieuwe reserve met funderingen in gewapend beton (zwart) en aanleg rioleringen	8
Figuur 4: Doorsnede van de toekomstige inplanting (oa. loskade)	8
Figuur 5: Foto van uitgravingen voor de bouw van de huidige winkel (2013).....	10
Figuur 6: Zicht op het (reeds verlaten) restaurant (2009)	10
Figuur 7: Kenmerken van de quartairgeologische kaart betreffende het plangebied.....	20

4.2 Plannenlijst

Plan 1: Plangebied op topografische kaart (digitaal; 1:10.000; 12/09/2022)	2
Plan 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB) (digitaal; 1:250; 12/09/2022)	3
Plan 3: Plangebied op meest recente orthofoto (digitaal; 1:1; 12/09/2022).....	5
Plan 4: Plangebied met aanduiding geplande werken per zone, weergegeven op het GRB (digitaal; 1:250; 12/09/2022)	9
Plan 5: Plangebied met aanduiding van (vermoedelijk) reeds verstoorde zones op orthofoto (digitaal; 1:1; 12/09/2022)	12
Plan 6: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) met waterwegen (digitaal; 1:1; 12/09/2022)	16
Plan 7: Plangebied op het DHM, detail (digitaal; 1:1; 12/09/2022)	17
Plan 8: Plangebied op de tertiairgeologische kaart (digitaal; 1:50.000; 11/08/2022)	18
Plan 9: Plangebied op de quartairgeologische kaart 1:50.000 (digitaal; 1:50.000; 12/09/2022)	19
Plan 10: Plangebied op de bodemkaart van Vlaanderen (digitaal; 1:20.000; 12/09/2022).....	22
Plan 11: Plangebied op de Ferrariskaart (analoog; 1:25.000; 12/09/2022).....	25
Plan 12: Plangebied op de Vandermaelenkaart (analoog; 1:20.000; 12/09/2022)	26
Plan 13: Plangebied op de Atlas der Buurtwegen (analoog; 1:2500; 12/08/2022)	27
Plan 14: Plangebied op luchtfoto uit 1979-1990 (digitaal; 1:1; 12/09/2022)	29
Plan 15: Plangebied op luchtfoto uit 2005-2007 (digitaal; 1:1; 12/09/2022)	29
Plan 16: Plangebied op luchtfoto uit 2009 (digitaal; 1:1; 12/09/2022).....	30
Plan 17: Plangebied op luchtfoto uit 2008-2011 (digitaal; 1:1; 12/09/2022)	30
Plan 18: Plangebied op luchtfoto uit 2012 (winteropname) (digitaal; 1:1; 12/09/2022)	31
Plan 19: Plangebied op luchtfoto uit 2012 (zomeropname) (digitaal; 1:1; 12/09/2022).....	31
Plan 20: Plangebied op luchtfoto uit 2013 (digitaal; 1:1; 12/09/2022).....	32
Plan 21: Plangebied en omgeving op de CAI-kaart, met aanduiding van (archeologie)nota's en eindverslagen (digitaal; 1:1; 12/09/2022)	34
Plan 22: Synthesepan op luchtfoto uit 2009, met aanduiding gekende verstoringen (digitaal; 1:1; 12/09/2022)	38

4.3 Tabellenlijst

Tabel 1: Overzicht geplande werken met verstoringsdiepte en indicatie van reeds verstoorde zones	11
Tabel 2: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied	32
Tabel 3: (Archeologie)nota's en/of eindverslagen in de regio	35

5 Bibliografie

- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2020. Een beslissingsboom voor verplicht archeologisch vooronderzoek. Available at: https://www.onroerenderfgoed.be/assets/files/content/images/stroomschema_stedenbouwku ndig-verkaveling_v7.pdf.
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2022. Inventaris Onroerend Erfgoed. Gebieden Geen Archeologie. *Inventaris Onroerend Erfgoed*. Available at: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten?categorie=GGA>.
- AGIV, 2022a. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Digitaal Hoogte Model. Available at: <https://www.geopunt.be/>.
- AGIV, 2022b. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Grootschalig Referentiebestand (GRB). Available at: <https://www.geopunt.be/>.
- AGIV, 2022c. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Luchtfoto Vlaanderen, zomer 1979-1990 - kleur. Available at: <https://www.geopunt.be/>.
- AGIV, 2022d. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, middenschallig, zomeropnamen, kleur, 2009. Available at: <https://www.geopunt.be/>.
- AGIV, 2022e. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, grootschalig, winteropnamen, kleur, 2013-2015, Vlaanderen. Available at: <https://www.geopunt.be/>.
- AGIV, 2022f. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, middenschallig, winteropnamen, kleur, 2012, Vlaanderen. Available at: <https://www.geopunt.be/>.
- AGIV, 2022g. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, middenschallig, winteropnamen, kleur, meest recent, Vlaanderen. Available at: <https://www.geopunt.be/>.
- AGIV, 2022h. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, middenschallig, zomeropnamen, kleur, 2005-2007, Vlaanderen. Available at: <https://www.geopunt.be/>.
- AGIV, 2022i. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, middenschallig, zomeropnamen, kleur, 2008-2011, Vlaanderen. Available at: <https://www.geopunt.be/>.
- AGIV, 2022j. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Topografische Kaart NGI 1:10000 raster, klassieke reeks. Available at: <http://www.geopunt.be>.
- AGIV, 2022k. Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, middenschallig, zomeropnamen, kleur, 2012, Vlaanderen.
- CAI, 2022. Centraal Archeologisch Inventaris. Available at: <http://cai.onroerenderfgoed.be/>.
- DOV VLAANDEREN, 2022a. Databank Ondergrond Vlaanderen. Available at: www.DOV.be.
- DOV VLAANDEREN, 2022b. Databank Ondergrond Vlaanderen, Bodemkaart. Available at:

- <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.
- DOV VLAANDEREN, 2022c. Databank Ondergrond Vlaanderen, neogeen/paleogeen (tertiair). Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.
- DOV VLAANDEREN, 2022d. Databank Ondergrond Vlaanderen, Quartair. Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.
- GEOPUNT, 2022a. GEOPUNT VLAANDEREN: Atlas der Buurtwegen Vlaanderen (ca1840). Available at: <http://www.geopunt.be>.
- GEOPUNT, 2022b. GEOPUNT VLAANDEREN: Ferrariskaart (1777). Available at: <http://www.geopunt.be>.
- GEOPUNT, 2022c. GEOPUNT VLAANDEREN: Kaart Vandermaelen (1846-1854). Available at: <http://www.geopunt.be>.
- GEOPUNT, 2022d. Toelichting: Atlas Der Buurtwegen (1843-1845).
- GEOPUNT, 2022e. Toelichting: Vandermaelen (1846-1854).
- DE GEYTER, G., 1999. *Toelichtingen bij de geologische kaart van België (Vlaams gewest). Kaartblad 25: Hasselt*, Brussel.
- GOOGLE, 2022. Google Maps. Available at: <https://maps.google.be/>.
- GOOLAERTS, S. & BEERTEN, K., 2006. *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 16 Lier*, Leuven.
- GOOSSENS, E., GULLENTOPS, F. & VANDENBERGHE, N., 2007. *Toelichting bij de quartairgeologische kaart van België, Vlaams Gewest: kaartblad 33 Sint-Truiden*, Leuven.
- KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË, 2020. Toelichting: Ferraris (kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden). Available at: http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerraris_nl.html.
- DE MOOR, G. & MOSTAERT, F., 1993. *Geomorfologische kaart van België 1:50000.*, Leuven.
- VAN RANST, E. & SYS, C., 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000). , (April), p.361.